

Interreg

Ελλάδα-Κύπρος

Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ECO.MUSE

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΗΤΕΙΑΣ Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α.: BUSINESS PLAN ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΟΙΚΟΜΟΥΣΕΙΩΝ (ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ 3.1.1)

“Δίκτυο Ανοικτών Οικομουσείων για την Ανάδειξη και Ήπια Ενίσχυση
Περιοχών με Περιβαλλοντική Ιστορικότητα”

31.10.2022

Συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΤΠΑ) και από Εθνικούς Πόρους της Ελλάδας και της Κύπρου

Interreg Ελλάδα-Κύπρος

Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ECO.MUSE

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΗΤΕΙΑΣ Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α.

«Δίκτυο Ανοικτών Οικομουσείων για την Ανάδειξη και Ήπια
Ενίσχυση Περιοχών με Περιβαλλοντική Ιστορικότητα»

Business Plan Ανάπτυξης Οικομουσείων

Οκτώβριος 2022

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

Συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΤΠΑ) και από Εθνικούς Πόρους της Ελλάδας και της Κύπρου

Περιεχόμενα

I. Εισαγωγή.....	4
II. Οικομουσειά: Εννοιολογική προσέγγιση.....	5
III. Οικομουσειά: Ελληνική και Διεθνής εμπειρία.....	7
Δισπηλιό: Το πρώτο Ανοιχτό Οικομουσείο στην Ελλάδα.....	10
Οικομουσείο Ζαγορίου: Ο τρόπος διαχείρισής του.....	11
Αώος: Το Οικομουσείο με τον Διασυνοριακό χαρακτήρα.....	11
Flodden 1513: Χρηματοδότηση μέσω του προγράμματος LEADER.....	12
Saskatchewan Heritage: Ο τρόπος Διοίκησης.....	13
Hirano-cho Ecomuseum: Ένα ενδοσκοπικό Οικομουσείο.....	13
IV. Σύνοψη του Επιχειρηματικού Σχεδίου (Business Plan).....	14
V. Το περιβάλλον του Ανοιχτού Οικομουσείου.....	15
Παραγωγική δομή, οικονομία και απασχόληση.....	16
Η Τοπική Αυτοδιοίκηση και ο ρόλος της.....	16
Σητεία Πόλη του Ελαιολάδου: Εννοιολογική και Πρακτική σημασία.....	17
Οι επισκέψιμοι χώροι του Ανοιχτού Οικομουσείου.....	19
Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις.....	22
Το Μικρο και Μακρο περιβάλλον του Ανοιχτού Οικομουσείου.....	23
Μικρο-περιβάλλον (Το Μοντέλο των Πέντε Δυνάμεων).....	24
Η αγορά-στόχος και ο Βιώσιμος Τουρισμός.....	30
Μακρο-περιβάλλον (Ανάλυση P.E.S.T.L.E.).....	31
Ανάλυση S.W.O.T (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats).....	32
Χρηματοοικονομική Ανάλυση: Δαπάνες Λειτουργίας.....	34
Μοντέλο Διαχείρισης-Λειτουργία.....	36
Αλληλεπίδραση με την τοπική κοινωνία.....	38
VI. Εφαρμογή του Επιχειρηματικού Σχεδίου (Business Plan).....	38
Παράρτημα.....	41
Χρηματοοικονομικά Στοιχεία Δήμου Σητείας & Ο.Α.Σ Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α.....	41
Πηγές.....	45

I. Εισαγωγή

Το παρόν έργο με τίτλο «Υπηρεσίες τεχνικού συμβούλου για την υποστήριξη υλοποίησης της πράξης: «Δίκτυο Ανοικτών Οικομουσείων για την Ανάδειξη και Ήπια Ενίσχυση Περιοχών με Περιβαλλοντική Ιστορικότητα-ECO.MUSE» εντάσσεται στο πλαίσιο του Προγράμματος Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Interreg V-A Ελλάδα – Κύπρος 2014-2020 και αφορά την Ενότητα 1. Business Plan-Παραδοτέο 3.1.1. Business Plan Ανάπτυξης Οικομουσείων.

Το περιεχόμενό του εστιάζει στο εννοιολογικό πλαίσιο όσον αφορά στα Οικομουσεία, παρουσιάζοντας καλές πρακτικές στην Ελλάδα και Διεθνώς, σε ποικίλα θεματικά πεδία και δη σε πεδία συναφή με εκείνα του Ανοικτού Οικομουσείου της Σητείας.

Ξεκινώντας από τη Σύνοψη του Επιχειρηματικού Σχεδίου, προχωρά το βασικό του σκέλος, αναλύοντας το περιβάλλον όπου λειτουργεί το Ανοικτό Οικομουσείο. Προς τούτο ενσωματώνονται στοιχεία που απορρέουν από βιβλιογραφική επισκόπηση, έντυπη και ηλεκτρονική, και δη από την συγκεφαλαίωση των πορισμάτων και εργασιών που αναφέρονται στην περιοχή και τα χαρακτηριστικά της και στις δυνατότητες ανάπτυξης Οικοτουρισμού.

Η εκπόνηση Ανάλυσης S.W.O.T, όπως διαμορφώνεται με τα στοιχεία που την συνθέτουν, παρέχει εν συνεχεία, τις απαντήσεις στο ερώτημα «Ποια είναι η θέση της περιοχής της Σητείας στο θέμα της ανάπτυξης Οικομουσείου στην παρούσα χρονική περίοδο και προς ποια κατεύθυνση μπορεί να κινηθεί».

Παράλληλα καταγράφονται οι πηγές χρηματοδότησης και προτείνεται το μοντέλο διαχείρισης του Ανοικτού Οικομουσείου. Η σύσταση του Ανοικτού Οικομουσείου θα αποτελέσει εκ των πραγμάτων και την εφαρμογή του επιχειρηματικού σχεδίου, όπως καταλήγει το σχέδιο.

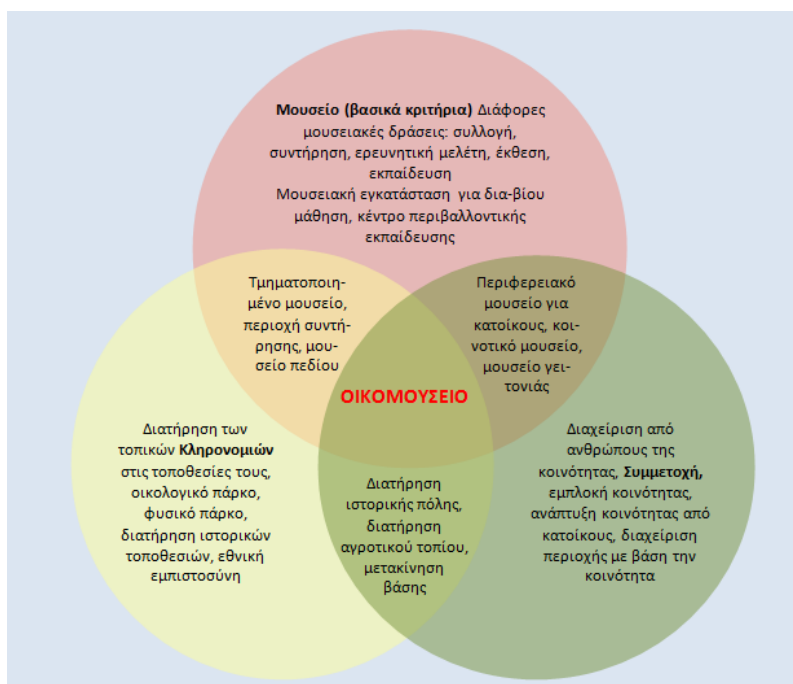
II. Οικομουσεία: Εννοιολογική προσέγγιση

Ανατρέχοντας στη βιβλιογραφία για την έννοια των Οικομουσειών συναντάται μια κατά γενική ομολογία όμοια προσέγγιση, η οποία αναφέρεται στην ιστορική εξέλιξη των Οικομουσειών.

Τα Οικομουσεία χωρικά απαντώνται πρώτη φορά στον ευρωπαϊκό χώρο και συγκεκριμένα στη Γαλλία της δεκαετίας του '70, ενώ χρονικά αναπτύσσονται κατά τη δεκαετία του '80¹. Η πρωτοπόρος Γαλλία, ιδρύοντας το πρώτο Οικομουσείο στην Βουργουνδία (Le Creusot), παρουσιάζει στο κοινό το συμβολισμό της αρμονικής συμβίωσης Μουσείου και Περιβάλλοντος².

Ο εμπνευστής της ιδέας, από κοινού με τον Georges Henri Rivière, μουσειολόγος Hugues de Varine³ πίστευε ότι θα αναπτυσσόταν η συλλογική μνήμη, η συλλογική ταυτότητα καθώς και η συνείδηση των ποικίλων αλλαγών, εξ ου και οι κύριοι τομείς ενδιαφέροντος και δράσης ενός Οικομουσειού προβάλλουν τη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον, τη βιομηχανική εξέλιξη, τον κοινωνικό βίο, την κοινωνικοοικονομική ιστορία και το λαϊκό πολιτισμό. Οι εν λόγω διαστάσεις καθορίζουν εν γένει και τη θεματική ενότητα ενός Οικομουσειού.

Εικόνα 1 Η έννοια του Οικομουσειού (Πηγή: Peter Davis ,1999, Ecomuseums and Sense of place)

¹<https://en.wikipedia.org/wiki/Ecomuseum>

²Το Οικομουσείο: Η συμβολή του στην πολιτιστική, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Οικομουσείο στην Ελλάδα,

³Georges Henri Rivière (1980), The ecomuseum-an evolutive definition, Images of the ecomuseum, Museum, No 148 (Vol XXXVII, n° 4, 1985), UNESCO, Paris

Πίνακας 1 Οι διαφορές του Μουσείου από το Οικομουσείο (Πηγή: Corsane, G.: 2008)

Παραδοσιακό Μουσείο	Οικομουσείο
Κτίριο Συλλογές Ειδικοί Κοινό	Περιοχή Κληρονομιά Μνήμη Πληθυσμός

Συνεπώς, Οικομουσείο θεωρείται ένα «in situ» («επί τόπου») μουσείο πολιτισμού, φύσης και ιστορίας το οποίο εκτείνεται εδαφικά σε έναν τόπο, δεν οριοθετείται από τοίχους στο εσωτερικό ενός και μόνο κτιρίου και αποσκοπεί στη διάσωση, τη διατήρηση και την προστασία της κληρονομιάς, είτε πολιτιστικής είτε φυσικής. Παράλληλα, το Οικομουσείο λειτουργεί με κύριο γνώμονα και ιστορικό θεματοφύλακα την τοπική κοινωνία, αξιοποιώντας ως πόρους το ανθρωπογενές και το φυσικό τοπίο, και λαμβάνοντας το θέμα του από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τόπου.

Η ωφέλεια⁴ που μπορεί να αποφέρει ένα Οικομουσείο, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων:

- Αυξημένη κοινωνική συνοχή, ευχέρεια επίλυσης διαφορών και ευαισθητοποίηση, μέσα από ευκαιρίες μάθησης
- Διατήρηση και ερμηνεία της τοπικής κληρονομιάς, μέσα από έργα, δράσεις, ερμηνευτικούς χάρτες, πολιτιστικά μονοπάτια, την τρέχουσα βιομηχανική δραστηριότητα και περιοχές προστασίας άγριας ζωής
- Περιβαλλοντική παρακολούθηση (environmental monitoring), διά μέσω σχολικών προγραμμάτων και ερευνητικών έργων
- Βελτίωση του τουριστικού προϊόντος δια μέσω πολιτιστικών προγραμμάτων
- Νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες

Περαιτέρω επωφελή για την τοπική κοινότητα στοιχεία, θεωρούνται τα ακόλουθα στοιχεία ενός Οικομουσείου:

- Ο τρόπος οργάνωσής του είναι πιο ρεαλιστικός και αποτελεσματικός μέσω της της υποστήριξης τεχνολογικών εργαλείων χαμηλού κόστους
- Η πρόσβαση σε πόρους και χρηματοδότηση καθώς και η ίδια η δέσμευση των ενδιαφερόμενων μερών (stakeholder commitment)
- Τα μέσα για τη δημιουργία μιας μοναδικής ταυτότητας και υπερηφάνειας για τον τόπο
- Ο συμμετοχικός τρόπος λήψης των αποφάσεων και η συνοχή και σταθερότητα

⁴Heritage Saskatchewan (HS) & Museums Association of Saskatchewan (MAS) (2015), Ecomuseum Concept-A Saskatchewan Perspective on “Museums without Walls”, A report prepared jointly by Heritage Saskatchewan and Museums Association of Saskatchewan, Concept Paper, σελ.13

που μπορεί να επιφέρει

- Η παροχή αυθεντικών εμπειριών στον επισκέπτη με το ελάχιστο δυνατό περιβαλλοντικό αποτύπωμα και κοινωνικό αντίκτυπο
- Η ανάπτυξη δεσμών με επαρχιακά, εθνικά και διεθνή δίκτυα τα οποία παρέχουν έμπνευση και ορατότητα (visibility)

III. Οικομουσεία: Ελληνική και Διεθνής εμπειρία

Τα τελευταία χρόνια καταγράφονται διεθνώς περίπου 400 Οικομουσεία, τα 350 εκ των οποίων αναπτύσσονται στον ευρωπαϊκό χώρο και τα λοιπά διασπείρονται ανά την υφήλιο, με μια μικρή υπεροχή σε χώρες όπως ο Καναδάς, η Ιαπωνία και η Κίνα.

Ακολουθούν πίνακες όπου ταξινομούνται Οικομουσεία στην Ελλάδα και Διεθνώς. Στη συνέχεια, επιλέγονται εξ' αυτών και περιγράφονται οι καλές πρακτικές που αποτελούν παραδείγματα και οδηγούς για την ανάπτυξη του Ανοιχτού Οικομουσείου της Σητείας.

Πίνακας 2 Οικομουσεία στην Ελλάδα

Περιοχή- Όνομα	Θεματική Ενότητα	Φωτογραφική τεκμηρίωση
Δισπηλιό (Λίμνη Καστοριάς) Οικομουσείο Δισπηλιού	Λιμναίος Οικισμός Νεότερης Νεολιθικής Περίόδου	
Φολέγανδρος Οικομουσείο Φολεγάνδρου	Παραδοσιακή ζωή	
Ορεινό Ρέθυμνο (Κρήτη) Οικομουσείο Αγροτικής Ζωής «Κουρήτια Οδός»	Αγροτική ζωή	
Αώος (Ελλάδα-Αλβανία) Παραποτάμιο Ανοιχτό Οικομουσείο	Διασυνοριακό Οικομουσείο: Ελλάδα-2 θεματικές διαδρομές	

		
<p>Ζαγόρι- Οικομουσείο Ζαγορίου</p> 	<p>Προστασία-αξιοποίηση φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς</p>	
<p>Ρόδος</p> 	<p>Βιωματική σχέση επισκέπτη-πολιτιστικής κληρονομιάς</p>	
<p>Κέρκυρα-Οικομουσείο Πετριτή</p> 	<p>Θαλάσσια και Παράκτια κληρονομιά</p>	
<p>Ελευσίνα</p> 	<p>Ιστορικές Μνήμες και αειφορικές δράσεις</p>	
<p>Αιγάλεω-Ιστορικό Λαογραφικό Οικομουσείο Αιγάλεω (Ι.Λ.Ο.Α.)</p>	<p>Τοπική ιστορία-Λαογραφία</p>	

Πίνακας 2 Οικομουσειά Διεθνώς (Πηγή: <https://ecomuseums.com/>,
<https://en.wikipedia.org/wiki/Ecomuseum>)

Περιοχή-Όνομα	Θεματική Ενότητα	Φωτογραφική τεκμηρίωση
<p>Écomusée Creusot-Montceau, Βουργουνδία (Γαλλία)</p> 	<p>Βιομηχανική ιστορία-Άνθρωπος και Βιομηχανία</p>	
<p>Écomusée d'Alsace (Γαλλία)</p> 	<p>Το μεγαλύτερο ανοιχτό Οικομουσείο της Γαλλίας- Αλσατιανό χωριό του 20^{ου} αιώνα</p>	
<p>Ecomuseu Principal de Seixal (Πορτογαλία)</p>	<p>Αποκεντρωμένη δομή- ενσωματώνει διαφορετικές θεματικές μονάδες</p>	
<p>Trentino ecomuseums (Ιταλία)</p>	<p>Ενώνει 8 Οικομουσειά της περιοχής Τρεντίνο</p>	
<p>Ekomuseum Bergslagen (Σουηδία)</p> 	<p>Βιομηχανική κληρονομιά- Ορυχεία/Μεταλλεία Σιδήρου</p>	
<p>Flodden 1513 Ecomuseum (Ηνωμένο Βασίλειο)</p> 	<p>Ένα από τα μεγαλύτερα success stories, απόρροια της Μάχης του Flodden 09/09/1513</p>	

<p>Quebec Zoo ecomuseum (Μόντρεαλ, Καναδάς)</p> 	<p>Φυσικό τοπίο, χλωρίδα και πανίδα, άγρια ζωή</p>	
<p>Saskatchewan (Καναδάς)- Saskatchewan Ecomuseums</p> 	<p>Βιώσιμη-Αειφόρος Κληρονομιά</p>	 <p>Val Marie wooden grain elevator (Source: HeritageSask.ca)</p>
<p>Ak-Chin Indian Community Ecomuseum Project (Αριζόνα, ΗΠΑ)</p>	<p>Κληρονομιά της Ινδιάνικης φυλής Ak-Chin</p>	
<p>Japan Ecomuseological Society-JECOMS (Ιαπωνία)</p>	<p>Ecomuseum Charter (2009)</p>	
<p>Hirano-cho Ecomuseum (Οσάκα, Ιαπωνία)</p>	<p>Φυσική και Πολιτιστική Κληρονομιά</p>	

Ειδικότερα:

Δισπηλιό: Το πρώτο Ανοιχτό Οικομουσείο στην Ελλάδα⁵

Το Οικομουσείο που βρίσκεται στην τοποθεσία Δισπηλιό, στη νότια πλευρά της λίμνης της Καστοριάς, θεωρείται το πρώτο Οικομουσείο στην Ελλάδα. Στην περιοχή, η οποία αποτελεί αρχαιολογικό χώρο, εντοπίστηκαν ίχνη λιμναίου οικισμού της Νεότερης

⁵https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CF%83%CF%80%CE%B7%CE%BB%CE%B9%CF%8C_%CE%9A%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%AC%CF%82

Νεολιθικής Περιόδου, που εκτείνεται από τα μέσα της 6ης μέχρι τα μέσα της 4ης χιλιετίας π.Χ. Το Οικομουσείο ως πλησιέστερη και κατά το δυνατό πιστότερη αναπαράσταση ενός προϊστορικού οικισμού, παρουσιάζει τη βιωματική εμπειρία του τρόπου ζωής και απασχόλησης των κατοίκων της εποχής. Πρόκειται για μια αναπαράσταση του οικισμού βάσει των ευρημάτων, με χρήση υλικών όμοιων με εκείνα της νεολιθικής περιόδου⁶. Το Οικομουσείο εντάχθηκε στο Πρόγραμμα Life 1996 και ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2000. Στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο της αναπαράστασης παρουσιάζονται καλύβες πλωτές και πασσαλόπηκτες, κατασκευασμένες σε φυσικό μέγεθος, ενώ στο εσωτερικό εκτίθενται τα αντίστοιχα αντικείμενα-πήλινα αγγεία ποικίλων χρήσεων της καθημερινής ζωής της εποχής⁷.

Οικομουσείο Ζαγορίου: Ο τρόπος διαχείρισής του

Το Οικομουσείο Ζαγορίου ιδρύθηκε το Φθινόπωρο του 2014 ως φορέας κοινωνικής, πολιτιστικής και περιβαλλοντικής δράσης υπό τη μορφή της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης. Είναι γεωγραφικά προσδιορισμένο και κοινωνικά προσανατολισμένο στον κύριο στόχο της διατήρησης, μελέτης και ανάδειξης του Ζαγορίου.

Σύμφωνα με τους εμπνευστές του⁸, το Οικομουσείο Ζαγορίου είναι μια δομή που διαχειρίζεται την προστασία και την αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς με στόχο την τοπική ανάπτυξη. Η βασική αρχή του συνίσταται στο ότι τα μνημεία μιας περιοχής παραμένουν επί τόπου αντικατοπτρίζοντας ζωντανές μαρτυρίες μιας συγκεκριμένης εποχής. Η επικοινωνία με τους επισκέπτες περιλαμβάνει πτυχές της κοινωνικής ζωής, των παραγωγικών διαδικασιών, της κοινωνικοοικονομικής και της φυσικής ιστορίας του τόπου. Παράλληλα ερμηνεύει την πνευματική, κοινωνική και οικονομική εξέλιξη του τοπικού πληθυσμού, η οποία είναι άμεσα συνδεδεμένη με το φυσικό περιβάλλον και την ιδιαίτερη φυσιολογία του.

Η οργάνωση του Οικομουσείου στηρίζεται στη συνεργασία τοπικών φορέων με τους κατοίκους της περιοχής. Μέσα από την προσέγγιση αυτή επιδιώκεται η ευαισθητοποίηση και η ενεργοποίηση του κοινωνικού συνόλου και επικοινωνείται το μήνυμα ότι η διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς και η προστασία του περιβάλλοντος είναι υπόθεση όλων των μελών της κοινωνίας⁹.

Αώος: Το Οικομουσείο με τον Διασυνοριακό χαρακτήρα¹⁰

Ο ποταμός Αώος, διασχίζει και διαμορφώνει τοπία απaráμιλλης φυσικής ομορφιάς, και

⁶http://www.religiousgreece.gr/west-central-macedonia/-/asset_publisher/3q1w8hzBmYgG/content/oikomouseio-dispeliou

⁷<https://www.visitwestmacedonia.gr/%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%B1/%CE%BB%CE%B9%CE%BC%CE%BD%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82/>

⁸ <https://ecomuseumzagori.gr/>

⁹ Βασιλειάδου Κατερίνα, Γούδα Κωνσταντίνα, Καραμπάς Γιώργος, Κουτσούκου Παναγιώτα, Τζόκα Μαρία, Business Plan Οικομουσείου Ζαγορίου, Υλοποίηση Business Plan της ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. «Οικομουσείο Ζαγορίου», Πρόγραμμα Επικαιροποίησης Γνώσεων Αποφοίτων ΑΕΙ

¹⁰<https://www.ecomuseum.eu/gr/>

ο ρους και η στάθμη του ποταμού επηρεάζουν διαχρονικά και καθοριστικά τη ζωή και τις παραδόσεις των ανθρώπων που ζουν στην ευρύτερη περιοχή.

Η ιδιαίτερη φυσική και πολιτισμική κληρονομιά του τόπου αυτού, αποτέλεσε την πηγή έμπνευσης και τον ακρογωνιαίο λίθο για τη δημιουργία και ανάπτυξη του διασυνοριακού Οικομουσείου του ποταμού Αώου. Στόχος του Οικομουσείου είναι η ανάδειξη, προβολή και προστασία της πλούσιας κληρονομιάς της λεκάνης απορροής του ποταμού, από τις πηγές του στην Πίνδο μέχρι το Τεπελένι της Αλβανίας, περιλαμβάνοντας το Βοϊδομάτη και το Σαραντάπορο με τα Μαστοροχώρια, μέσα από μια διαδραστική αφήγηση της διαχρονικής σχέσης των ανθρώπων με το φυσικό τους περιβάλλον.

Η δημιουργία του Οικομουσείου στηρίχθηκε σε ήδη υπάρχουσες επιστημονικές μελέτες, σε επιτόπια έρευνα και σε μαρτυρίες κατοίκων της περιοχής, με συνοδοιπόρο και στενό συνεργάτη την τοπική κοινωνία. Η διάδραση αυτή με την τοπική κοινωνία οδήγησε στον καθορισμό των τεσσάρων θεματικών διαδρομών που διαμορφώνουν το Οικομουσείο, δύο επί Ελληνικού και δύο επί Αλβανικού εδάφους, ήτοι «Το Ποτάμι, ο άνθρωπος και η φύση», «Οι δρόμοι και η μετακίνηση» και «Οι καρποί της γης», «Το νερό και ο τόπος» αντίστοιχα.

Το Οικομουσείο του ποταμού Αώου συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και από εθνικούς πόρους στο πλαίσιο του Διασυνοριακού Προγράμματος IPA «Ελλάδα-Αλβανία 2007-2013», με τη συνεργασία τεσσάρων τοπικών φορέων από τα δύο κράτη.

Trentino Ecomuseums: Η Δικτύωση των Οικομουσείων ¹¹

Το **Trentino Ecomuseums Network**, ενώνει τα οκτώ (8) Οικομουσεία της βόρειας επαρχίας του Τρέντο ή Τρεντίνο της Ιταλίας. Τα δίκτυα αποτελούν μια κρίσιμη στρατηγική, η οποία υιοθετείται από τα Οικομουσεία διεθνώς και ιδιαίτερα από τα Οικομουσεία του ευρωπαϊκού χώρου. Το δίκτυο ιδρύθηκε αρχικά ως μέρος του έργου με τίτλο “Worlds of Trentino Local.”, το οποίο ολοκληρώθηκε το Μάιο του 2011. Τα ιδρυτικά μέλη του δικτύου ήταν επτά (7) Οικομουσεία της περιοχής ενώ το 2012 προστέθηκε και ένα ακόμη. Βασικός σκοπός του δικτύου είναι να συντονίσει την κοινή χρήση και αξιοποίηση πόρων, να προάγει την αμοιβαία υποστήριξη, να δημιουργεί ευκαιρίες για την ανταλλαγή εμπειριών και να αποτελεί διαρκές εργαλείο διαλόγου.

Flodden 1513: Χρηματοδότηση μέσω του προγράμματος LEADER ¹²

Το **Flodden 1513 Ecomuseum** εκτείνεται κατά μήκος του βορειοανατολικού συνόρου Σκωτίας-Αγγλίας και πραγματεύεται θεματικά τη Μάχη του Flodden στις 9 Σεπτεμβρίου 1513, κατά τη διάρκεια της οποίας μεγάλος αριθμός στρατιωτών εκατέρωθεν έχασε τη ζωή του, συμπεριλαμβανόμενου του Σκωτσέζου Βασιλιά James IV. Η Μάχη του Flodden είναι η θεματική ενότητα-εκκίνηση του Οικομουσείου το οποίο συγκροτείται από σαράντα-ένα (41) φυσικές τοποθεσίες, πεδία μαχών, τείχη, και πύργους μεταξύ άλλων, και την άυλη κληρονομιά απόρροια της μάχης. Η ιστορία της δημιουργίας του

¹¹<https://ecomuseums.com/trentino-ecomuseums-network-italy/>

¹²<https://ecomuseums.com/flodden-1513-ecomuseum/>

Οικομουσείου αυτού είναι επίσης ιδιαίτερη. Η σημασία της μάχης για την εθνική και τοπική ιστορία ήταν η θεμελίωση της αρχής της διαδρομής προς την ίδρυση του Οικομουσείου.

Η εύρεση χρηματοδότησης και υποστήριξης μέσα από την ευρωπαϊκή πρωτοβουλία LEADER, προώθησε την διαδικασία της ίδρυσης και λειτουργίας του, και παρείχε τη δυνατότητα διαχείρισης. Η ενεργοποίηση της τοπικής κοινωνίας οδήγησε στην ύπαρξη έως το τα τέλη του 2011, ενενήντα (90) διαφορετικών έργων κάτω από την ομπρέλα του Flodden 1513, ενώ ο κατάλογος των ενδιαφερόμενων αριθμεί τριακόσια (300) μέλη και οι τοποθεσίες έφτασαν τις σαράντα-μια (41).

Saskatchewan Heritage: Ο τρόπος Διοίκησης¹³

Κατόπιν πρωτοβουλίας του Royal Saskatchewan Museum (RSM), εκκίνησε μια διαδικασία αλληλεπίδρασης με την τοπική κοινότητα σχετικά με την ύπαρξη ουσιαστικού ενδιαφέροντος για την υλοποίηση ενός Οικομουσείου, η οποία εντόπισε δεκαπέντε (15) τοποθεσίες. Η πρωτοβουλία έχαιρε και χαίρει της υποστήριξης του οργανισμού Heritage Saskatchewan, ο οποίος διεξήγαγε ερευνητικό και μελετητικό έργο στο ευρύτερο πεδίο της κληρονομιάς, ενώ αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης της τοπικής κοινωνίας είναι διάφορα εργαλεία διοίκησης όπως το Ecomuseum Planning Framework.

Hirano-cho Ecomuseum: Ένα ενδοσκοπικό Οικομουσείο¹⁴

Το Οικομουσείο Hirano-cho στην επαρχία της Οσάκα στην Ιαπωνία, περιλαμβάνει πολυάριθμες ιστορικές τοποθεσίες, όπως ναούς, ιερά, και παραδοσιακές ξύλινες οικίες μεταξύ άλλων, τα οποία σχηματίζουν ένα δίκτυο προστατευόμενων τοποθεσιών. Το Οικομουσείο το οποίο ιδρύθηκε το 1993 από μια ομάδα κατοίκων της περιοχής, συμπεριλάμβανε κάποιες από αυτές τις τοποθεσίες, ενώ έως το 2003 ο αριθμός των τοποθεσιών έφτασε τις δεκαπέντε (15). Επί της ουσίας, όλα τα στοιχεία που απαρτίζουν το Οικομουσείο αφηγούνται με τον πιο δυνατό τρόπο την ιστορία του τόπου και προσφέρουν τη εμπειρία ενός μίγματος στοιχείων του παρόντος και του παρελθόντος, της φύσης και του πολιτισμού, ως πτυχές οι οποίες κατά τα άλλα δεν θα ήταν εύκολα εμφανείς και κυρίως αντιληπτές από τον απλό επισκέπτη. Για το λόγο αυτό, θεωρείται ως ενδοσκοπικό Οικομουσείο.

¹³<https://ecomuseums.com/saskatchewan-ecomuseums-events/>

¹⁴Davis Peter (2009), Ecomuseums and The Representation Of Place, RevistaItalia, Davis def. revised, pd0509

IV. Σύνοψη του Επιχειρηματικού Σχεδίου (Business Plan)

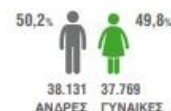
Επωνυμία	Ανοιχτό Οικομουσείο Σητείας
Κλάδος Δραστηριότητας	Τουρισμός-Πολιτισμός
Αντικείμενο εργασιών	Ανάδειξη, προβολή και προώθηση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος του Δήμου Σητείας
Οργανωτικό Σχήμα	Φορέας Αρωγός: Δήμος Σητείας Φορέας Διαχειριστής: Οργανισμός Ανάπτυξης Σητείας Ο.Α.Σ. Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
Σύντομη περιγραφή	Το Ανοιχτό Οικομουσείο Σητείας, ως ανοιχτός χώρος, που επιχειρεί να διατηρήσει και να προβάλλει το φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα του Δήμου
Σκοπός	Το Ανοιχτό Οικομουσείο να λειτουργήσει ως αφηγηματικός πυλώνας όσον αφορά το φυσικό τοπίο, την ιστορία και τον τοπικό πολιτισμό
Πηγές χρηματοδότησης	Η Πράξη Eco.Muse στο πλαίσιο του Προγράμματος Εδαφικής Συνεργασίας Interreg VA-Ελλάδα-Κύπρος
Πρωτοτυπία & καινοτομία	Το Οικομουσείο ως νέα έκφραση και μορφή στη μουσειολογία Ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας και η τοπική διακυβέρνηση
Αγορά/αγοραστικό κοινό-στόχος	Επισκέπτες, Επισκέπτες Εναλλακτικού Τουρισμού (Οικοτουρισμού κ.α.)
Εξέλιξη κλάδου	Ο κλάδος του εναλλακτικού τουρισμού είναι εξελισσόμενος παγκοσμίως την τελευταία εικοσαετία και στην Ελλάδα
Προϊόντα και Υπηρεσίες	Το φυσικό περιβάλλον, ο τοπικός πολιτισμός, η περιήγηση, η αγροδιατροφή, ως βιωματική εμπειρία
Επικοινωνία και προβολή	Σε ευθυγράμμιση με τις τοπικές στρατηγικές και εκστρατείες ενημέρωσης
Επισημάνση	Δυνατό Στοιχείο το φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα και η εμπειρία της αφήγησής του Ισχυρό σημείο ο εθελοντισμός και η τοπικότητα

V. Το περιβάλλον του Ανοιχτού Οικομυσείου

Ο συνολικής έκτασης 684,057 τετραγωνικών χιλιομέτρων Δήμος Σητείας αποτελεί το μεγαλύτερο σε έκταση δήμο της Κρήτης. Πέραν της ομώνυμης πόλης, ο Δήμος συγκροτείται από πλήθος οικισμών, 66 συνολικά, στην ενδοχώρα και στο παράκτιο μέτωπο.

Ο Δήμος παρουσιάζει, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογραφής του 2011¹⁵, συνολικά 19.720 κατοίκους που αντιστοιχούν στο 26,2% του πληθυσμού της Π. Ε. Λασιθίου και στο 3,2% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας Κρήτης. Τα προσωρινά στοιχεία της Απογραφής 2021¹⁶, καταγράφουν αύξηση σε σχέση με την προηγούμενη απογραφή, της τάξεως των 548 ατόμων, ήτοι 20.268 κατοίκους.

Εικόνα 2 Πληθυσμός ΠΕ Λασιθίου, Προσωρινά αποτελέσματα Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2021 (Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ)

Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

Δήμος	Πληθυσμός		Άνδρες		Γυναίκες	
	2011	2021	2011	2021	2011	2021
ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	27.074	26.937	13.372	13.208	13.702	13.729
ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ	26.200	26.410	13.098	13.779	13.102	12.631
ΟΡΟΠΕΔΙΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	2.387	2.285	1.184	1.141	1.203	1.144
ΣΗΤΕΙΑΣ	19.720	20.268	9.695	10.003	10.025	10.265

¹⁵ΕΛ.ΣΤΑΤ, Δελτίο Τύπου, 2.4.2014, ΦΕΚ 699, τ. Β', 20.3.2014, Διαθέσιμο στο https://www.statistics.gr/documents/20181/1210503/FEK_Nomimos_rev.pdf/9c385e3d-cd1c-4a9f-8caa-036bb1febe69

¹⁶ΕΛ.ΣΤΑΤ. Census 2022_GR, Προσωρινά Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών 2021, 19/07/2022, Διαθέσιμο στο https://elstat-outsourcers.statistics.gr/Census2022_GR.pdf

Παραγωγική δομή, οικονομία και απασχόληση

Η παραγωγική δομή του Δήμου Σητείας (Απογραφή πληθυσμού 2011) στηρίζεται πρωτίστως στον τριτογενή τομέα με ποσοστό απασχόλησης 63,08% των εργαζομένων. Έπεται σε βαρύτητα ο πρωτογενής τομέας (23,15%) και ακολούθως ο δευτερογενής τομέας (13,77%)¹⁷.

Στον τριτογενή τομέα, η σύνθεση της τοπικής οικονομίας περιλαμβάνει κατά σειρά το λιανικό εμπόριο, τα καταλύματα και την εστίαση. Σημαντικότερη διαχρονική εξέλιξη καταγράφεται στον κλάδο του τουρισμού.

Η ιδιαίτερη γεωμορφολογία που παρουσιάζει ο Δήμος Σητείας, με τα κατά βάση βραχώδη εδάφη και τους ορεινούς όγκους χαρακτηρίζει εν πολλοίς και το είδος, τις δυνατότητες και την ένταση της αγροτικής παραγωγής και εκμετάλλευσης. Ειδικότερα, ο πρωτογενής τομέας διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην τοπική οικονομία, καθώς διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό τη σύνθεση του τοπικού προϊόντος και συνεισφέρει σημαντικά στην απασχόληση. Οι κλάδοι της αγροτικής παραγωγής και εκμετάλλευσης που κυριαρχούν είναι η ελαιοκαλλιέργεια, η αμπελοκαλλιέργεια και έπονται η κτηνοτροφία και η μελισσοκομία¹⁸.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση και ο ρόλος της

Ο Δήμος Σητείας, με τη σημερινή του μορφή, αποτελεί συνένωση των πρώην Δήμων Ιτάνου, Λεύκης και Σητείας (συστάθηκε με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης», Ν.3852/2010). Συνολικά, ο Δήμος Σητείας συγκροτείται από τέσσερεις (4) Δημοτικές Ενότητες (Ιτάνου, Λεύκης, Σητείας και Ανάληψης) οι οποίες περιλαμβάνουν τριάντα-μια (31) Τοπικές και μια (1) Δημοτική Κοινότητα¹⁹.

Ο Δήμος Σητείας, θέτοντας σε απόλυτη προτεραιότητα τον τομέα του πολιτισμού, πέραν από το γραφείο πολιτισμού, έχει αναθέσει σχετική αρμοδιότητα στον Δημοτικό Οργανισμό Κοινωνικοπολιτιστικής Ανάπτυξης Σητείας (Δ.Ο.Κ.Α.Σ.), στην αρμοδιότητα του οργανισμού μεταξύ άλλων ανήκει το Δημοτικό Ωδείο και η Φιλαρμονική, η Δημοτική Βιβλιοθήκη Σητείας, το Φυσικό Πάρκο (Γεωπάρκο) Σητείας, καθώς και το σύνολο των Βρεφονηπιακών Σταθμών της περιοχής.

Παράλληλα, στον τομέα του Τουρισμού, δραστηριοποιείται η Μονομετοχική Ανώνυμη Δημοτική Εταιρεία Σητείας Μ.Α.Δ.Ε.Σ., συνέχεια της Μονομετοχικής Δημοτικής Εταιρείας Δήμου Ιτάνου (ΜΑΔΕΔΙ Α.Ε.). Οι υπηρεσίες της Μ.Α.Δ.Ε.Σ. Α.Ε. επικεντρώνονται σε δύο βασικούς τομείς, α) τον Τομέα Τουριστικών Εκμεταλλεύσεων (εκμετάλλευση υπηρεσιών

¹⁷ Πεντατετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Σητείας 2014-2019, Μέρος Α' Στρατηγικό Σχέδιο, Σητεία, Μάιος 2015

¹⁸ Πεντατετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Σητείας 2014-2019, Μέρος Α' Στρατηγικό Σχέδιο, Σητεία, Μάιος 2015

¹⁹ Πεντατετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Σητείας 2014-2019, Μέρος Α' Στρατηγικό Σχέδιο, Σητεία, Μάιος 2015

εστίασης και αναψυχής, εκμετάλλευση παραλιών, χώρων στάθμευσης κ.α.) και β) τον Τομέα Αγροτουρισμού (καταλύματα, παραδοσιακοί οικισμοί, τουριστικά γραφεία κ.α.).

Επιπροσθέτως, ο Οργανισμός Ανάπτυξης Σητείας Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α. (<https://oas.gr/>) ιδρύθηκε ως αναπτυξιακή εταιρεία των τεσσάρων δήμων της Επαρχίας Σητείας, έχει σκοπό την υποστήριξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των τοπικών φορέων αλλά και του ιδιωτικού τομέα στην ανάληψη και υλοποίηση αναπτυξιακών έργων και πρωτοβουλιών και γενικότερα η υποβοήθηση της Τοπικής Ανάπτυξης.

Συνεπώς, η τοπική αυτοδιοίκηση δια μέσω των φορέων και των οργάνων της, διαδραματίζει διαρκή και σημαντικό ρόλο όσον αφορά τη διαφύλαξη, διατήρηση, προώθηση και προβολή του τοπικού πολιτισμού και της ιστορίας της Σητείας, ρόλος που ενισχύεται περαιτέρω μέσα από καινοτόμες πρωτοβουλίες όπως είναι το Ανοιχτό Οικομυσείο.

Σητεία Πόλη του Ελαιολάδου: Εννοιολογική και Πρακτική σημασία

Ο Δήμος Σητείας με την υπ' αριθ.295/017 Ομόφωνη απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου της Συνεδρίασης της 14/11/2017, ανακήρυξε τη Σητεία ως πόλη του ελαιολάδου, θέτοντας και τη βάση για την προβολή και αξιοποίηση της ελιάς και του ελαιολάδου ως έννοιες ταυτόσημες με την ιστορία της πόλης και του Δήμου συνολικά. Στο πλαίσιο αυτό, πέραν των άλλων, ανέλαβε την πρωτοβουλία μέσω του Ο.Α.Σ. Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α. για την εκπόνηση του Σχεδίου City Branding, εκφράζοντας τη διαχρονική καθημερινότητα του τοπικού πληθυσμού. Προς τούτο, το σχέδιο City Branding-Σητεία Πόλη του Ελαιολάδου: Φύση, Πολιτισμός, Άνθρωπος, επιδιώκει τη συμπόρευση και σύγκλιση του Δήμου Σητείας, με φορείς, επιχειρήσεις, ιδιώτες, επαγγελματίες εστίασης και τουρισμού, συλλογικότητες και άλλους φορείς, με στόχο την διαμόρφωση νέας ταυτότητας, μέσω της γόνιμης συνεργασίας και της κοινής προσπάθειας.

Εικόνα 3 Ταυτότητα της πόλης (Πηγή: Παραδοτέο Β1, Σχέδιο City Branding, Σητεία Πόλη του Ελαιολάδου, Ιούλιος 2022)

Πρότυπα παραδείγματα αποτελούν τόσο η συνολική διαχείριση στην περιοχή της Τοσκάνης στην Ιταλία όσο και η περιοχή Χαέν της Ισπανίας²⁰. Ειδικότερα, η πόλη Χαέν της Ισπανίας και δη της Ανδαλουσίας είναι πρωτεύουσα της ομώνυμης επαρχίας. Κατατάσσεται ως κορυφαία στην παραγωγή ελαιολάδου παγκοσμίως και έχει σχεδιάσει την καλύτερη προσφορά στους επισκέπτες ελαιοτουρισμού, προσφορά που δομείται από ένα σύνολο δεδομένων σχετικών με το ελαιόδεντρο, την καλλιέργειά του και τη διαχείριση των παραγώγων του, ήτοι μουσεία, ελαιόμυλους και γαστρονομικές εμπειρίες (γευσιγνωσία, εξειδικευμένα εστιατόρια) μεταξύ άλλων. Αξιομνημόνευτη είναι η προσπάθεια που αφορά στην υποψηφιότητα της Χαέν για την εγγραφή της στον παγκόσμιο κατάλογο μνημείων φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO. Δεδομένου του γεγονότος ότι το φυσικό τοπίο σχεδόν ταυτίζεται με τον ελαιώνα και τα ελαιόδεντρα, η υποψηφιότητα ανάγεται σε επίπεδο «Παγκόσμιας Πρωτεύουσας του Ελαιολάδου». Πρωτότυπη, καινοτόμος και πολύ ενδιαφέρουσα εκ των πιθανών αποτελεσμάτων της, κρίνεται η κεντρική ιδέα της υποψηφιότητας η οποία θεωρεί τα τοπία της ελιάς ως ένα μοναδικό μεσογειακό τοπίο το οποίο αποδεικνύει την ικανότητα των Ανδαλουσιανών να προσαρμόζονται έξυπνα σε δύσκολες γεωγραφικές και κλιματικές συνθήκες. Το τοπίο για τους Ανδαλουσιανούς της Χαέν ομοιάζει με μια «θάλασσα» από ελιές (Mar de Olivos)», και αποτελεί μια ζωντανή πολιτιστική παράδοση, ειδικότερα στο πέρασμα των δύο τελευταίων αιώνων στο πλαίσιο της εξέλιξης και της ικανότητας αντιμετώπισης των τρεχουσών οικονομικών και κλιματικών προκλήσεων²¹.

Εικόνα 4 Mar de Olivos (Πηγή: <https://paisajesdelolivarandaluz.es/index.php/2017/12/13/el-mar-de-olivos/>)

Η διαμόρφωση της νέας ταυτότητας της πόλης της Σητείας όπως αυτή επιδιώκεται μέσα από την ανακήρυξη της Σητείας ως πόλη του Ελαιολάδου²² και δη την εκπόνηση του Σχεδίου City Branding, Σητεία Πόλη του Ελαιολάδου: Φύση-Πολιτισμός-Άνθρωπος, αναμένεται να ωφελήσει το σύνολο της κοινωνίας και του δυναμικού της (Τοπική Κοινωνία, Παραγωγοί, Επιχειρήσεις, Επαγγελματίες Επισκέπτες, Τοπικοί Φορείς, Ακαδημαϊκή κοινότητα, Φοιτητές/Νέοι/Μαθητές, Τόπος και τοπίο) επιφέροντας μια δέσμη θετικών αποτελεσμάτων ως εξής:

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της περιοχής
- Δημιουργία ενός ισχυρού πολλαπλασιαστή τοπικών δυνάμεων
- Διαρκής συνεργασία των τοπικών φορέων με κοινό στόχο
- Ανάδειξη και προβολή σημείων υπεροχής και συγκριτικών πλεονεκτημάτων

²⁰<https://elpais.com/cultura/2021-04-21/el-mar-de-olivos-de-jaen-candidato-espanol-a-patrimonio-mundial-de-la-unesco.html>

²¹Ο.Α.Σ Α.Α.Ε Ο.Τ.Α., ΕΤΑΜ ΑΕ, Παραδοτέο Β1, Σχέδιο City Branding, Σητεία Πόλη του Ελαιολάδου, Παρουσίαση-Δημόσια Διαβούλευση, Σητεία, Ιούλιος 2022

²² <https://www.sitia.gr/information-services/news/sitiaelaiolado.html>

- Διαμόρφωση μιας σύγχρονης επιχειρηματικής συνείδησης και κουλτούρας για την περιοχή της Σητείας, η οποία να διέπεται από ένα κοινό όραμα

Συνεπώς, με την υιοθέτηση της ταυτότητας του τόπου προχωρά και συμβαδίζει τόσο ο ευρύτερος όσο και ο επιμέρους και εξειδικευμένος στρατηγικός σχεδιασμός. Στο στρατηγικό αυτό επίπεδο κεντρικό ρόλο διαδραματίζει ο Δήμος Σητείας, καταδεικνύοντας την απαιτούμενη δέσμευση στο όραμα της ταυτότητας της πόλης. Οι φορείς με αρωγούς τον Δήμο Σητείας και τον Ο.Α.Σ. Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α., συμμετέχουν στον σχεδιασμό, προγραμματισμό, συμφωνία, υιοθέτηση, προβολή και εφαρμογή του σχεδίου branding, στηρίζοντας κοινά αποδεκτές προτάσεις, ιδέες και αποφάσεις.

Μέσα στο περιβάλλον της πόλης ως πόλη του Ελαιολάδου, έχουν ήδη ωριμάσει πρωτοβουλίες, με αφητηρία και στήριξη από το Δήμο Σητείας, νοούμενες ως παράλληλες ή και συμπληρωματικές με το σχέδιο branding. Τέτοια πρωτοβουλία αποτελεί και το «ΠΟΠ Σητεία» (<https://sitiapdo.com/>), ήτοι Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης Σητεία Λασιθίου Κρήτης.

Εικόνα 5 Λογότυπος "ΠΟΠ Σητεία"

Εικόνα 6 Λογότυπος ΠΟΠ

Η παγκόσμια κατοχυρωμένη «Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης Σητείας Λασιθίου Κρήτης», από το 1993 περιγράφει τις μοναδικές ιδιότητες του ελαιολάδου που παράγει η περιοχή. Το μικροκλίμα της Σητείας χαρακτηρίζεται από την υψηλή ηλιοφάνεια, τους ήπιους χειμώνες και τον υγρό θαλάσσιο άνεμο και η γεωμορφολογία από ορεινές και ημιορεινές εκτάσεις, παράγοντες που αποδίδουν στο ελαιόλαδο όλα εκείνα τα στοιχεία που το καθιστούν μοναδικό στο είδος του²³.

Οι επισκέψιμοι χώροι του Ανοιχτού Οικομουσείου

Το Ανοιχτό Οικομουσείο της Σητείας, πέραν των φυσικών εκθεμάτων που βρίσκονται διάσπαρτα σε όλο το Δήμο, αποτελείται από δυο (2) κλειστούς επισκέψιμους χώρους, ήτοι το κτιριακό συγκρότημα «Δήμητρα» (πρώην ΚΕΓΕ Σητείας) και το παλαιό Ελαιουργείο στη Μαρωνιά, τα οποία διασυνδέονται σε ένα συνολικό σενάριο αφήγησης με σημείο αναφοράς την πόλη του Ελαιολάδου και σε συνάρτηση με θεματικές διαδρομές (όπως αυτές προτείνονται στο παραδοτέο της Πράξης Eco.Muse 4.3.1 Μουσειολογική Μελέτη) και με αντίστοιχους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους της περιοχής.

Ως μέρος του Οικομουσείου, το κτιριακό συγκρότημα «Δήμητρα» προβλέπεται να αποτελέσει κέντρο επίσκεψης - ενημέρωσης και γευσιγνωσίας, με προτεινόμενο για την

²³ <https://sitiapdo.com/proionta/>

εν λόγω χρήση το Κτίριο Γ και τον περιβάλλοντα χώρο του οικοπέδου²⁴.

Το Ελαιουργείο Μαρωνιάς είναι ένα ισόγειο κτίριο το οποίο είχε τη χρήση του ελαιουργείου από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα και σήμερα διατηρεί τον εξοπλισμό ο οποίος παραπέμπει στις παλαιές τοπικές μεθόδους και διαδικασίες παραγωγής του ελαιολάδου. Δεδομένης τόσο της κτηριακής του μορφής όσο και της χρήσης του, το Ελαιουργείο της Μαρωνιάς αποτελεί σπουδαία πολιτιστική κληρονομιά και παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές, και αναμφισβήτητα εντάσσεται θεματικά στο Οικομουσείο²⁵.

Εικόνα 7. Το Κτίριο του Ελαιουργείου στη Μαρωνιά

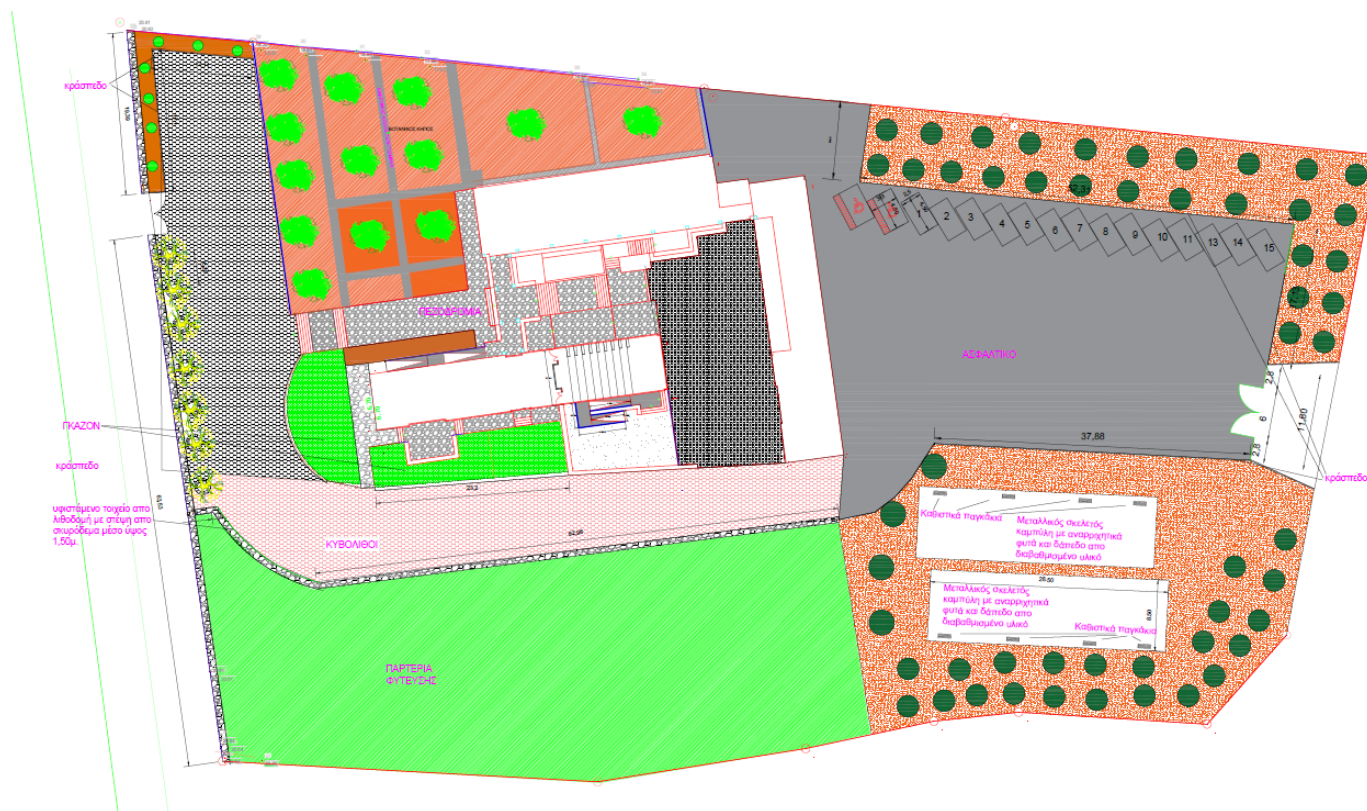
Επιπρόσθετα, η τοπική κουλτούρα και κατ' επέκταση η επίδρασή της στη σύλληψη της ιδέας και το σχεδιασμό του Ανοιχτού Οικομουσείου της Σητείας, συντίθεται και ενισχύεται από το Φυσικό Πάρκο Σητείας (Γεωπάρκο Σητείας). Το Πάρκο καταλαμβάνει όλη την έκταση του πρώην Καποδιστριακού Δήμου Ιτάνου, καθώς και τμήματα των παλαιών Δήμων Λεύκης και Σητείας. Παρουσιάζει κυρίως ορεινό χαρακτήρα, με επίκεντρο τα Σητειακά βουνά τα οποία δεσπόζουν στο ανάγλυφο και τις ακτές²⁶. Εν προκειμένω, το σύνολο των θεματικών διαδρομών-οικοδιαδρομών στο Οικομουσείο θα αντανακλά γεωγραφικά και θεματικά τις ανάγκες του σεναρίου-αφηγήματος.

²⁴Δήμος Σητείας, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, Τεύχη Μελέτης Διαμόρφωσης Οικομουσείου και περιβαλ. Χώρου του κτιρίου πρώην ΚΕΓΕ καθώς και παρεμβάσεις στη φάμπρικα Μαρωνιάς ,Παραδοτέο 5.2.1 Πράξης Eco.Muse

²⁵Δήμος Σητείας, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, Τεύχη Μελέτης Διαμόρφωσης Οικομουσείου και περιβαλ. Χώρου του κτιρίου πρώην ΚΕΓΕ καθώς και παρεμβάσεις στη φάμπρικα Μαρωνιάς ,Παραδοτέο 5.2.1 Πράξης Eco.Muse

²⁶Χ.Φασουλός (Συντονιστής), 2013, Οικοτουριστικός Οδηγός Φυσικού Πάρκου Σητείας, σελ.128

Εικόνα 8 Προτεινόμενη κάτοψη κτιρίου ΚΕΓΕ (Πηγή: Δήμος Σητείας, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών)

Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις

Η λειτουργία του Ανοιχτού Οικομυσειού της Σητείας όπως παρουσιάζεται στο παρόν επιχειρηματικό σχέδιο, εκτιμάται και ως προς το αποτύπωμά της στο φυσικό περιβάλλον, με απώτερο στόχο την επίτευξη ελάχιστων δυνατών επιπτώσεων. Ως επιπτώσεις ορίζονται όλα τα στοιχεία αλλαγής σε επίπεδο οικονομίας, κοινωνίας, πολιτισμού και κυρίοτατα σε επίπεδο περιβάλλοντος.

Ειδικότερα, διαπιστώσεις παρατίθενται ως προς το Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδα-Κύπρος 2021-2027 (μη τεχνική περίληψη του τεύχους Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων -Σ.Μ.Π.Ε.)²⁷, καθώς και το Σχέδιο Δράσης Αειφόρου Ενέργειας του Δήμου Σητείας.

Συνολικά εκτιμάται από τη μελέτη Σ.Μ.Π.Ε. ότι αξιολογώντας αφενός τη σημερινή εικόνα του περιβάλλοντος στη διασυνοριακή περιοχή, τόσο σε ό,τι αφορά την κατάσταση των περιβαλλοντικών μέσων όσο και τις ασκούμενες πιέσεις και αφετέρου τον προγραμματισμό της ανάπτυξης, συνάγονται τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Η κατάσταση στην πλειοψηφία των περιβαλλοντικών συνιστωσών της διασυνοριακής περιοχής είναι ενθαρρυντική, με τη φέρουσα ικανότητα να μην έχει εξαντληθεί.
- Πέραν των ευνοϊκών φυσικών συνθηκών, σημαντικό, και ίσως το μεγαλύτερο, μέρος της ενθαρρυντικής κατάστασης του περιβάλλοντος οφείλεται στα ενεργητικά μέτρα προστασίας του, τα περισσότερα εκ των οποίων υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο προηγούμενων προγραμματικών περιόδων.
- Τομείς που υστερούν, είναι η ορθή διαχείριση στερεών αποβλήτων, η επεξεργασία υγρών αποβλήτων και η συνακόλουθη προστασία υδατικών αποδεκτών, η διαχείριση του υδατικού δυναμικού και η εξοικονόμηση ενέργειας
- Διαπιστώνονται και τοπικού χαρακτήρα πιέσεις, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις είναι αρκετά έντονες. Η εθνική και ευρωπαϊκή τάση διαρκούς περιβαλλοντικής βελτίωσης, η οποία μεταξύ άλλων αποτυπώνεται και σε διαρκώς λεπτομερέστερες και αυστηρότερες νομικές ρυθμίσεις, αναμένεται να εκτονώσει σε κάποιο βαθμό τις πιέσεις αυτές.

Το Σχέδιο Δράσης Αειφόρου ενέργειας του Δήμου Σητείας²⁸, στο πλαίσιο της

²⁷Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ανάπτυξης & Επενδύσεων, Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Στόχου, «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία, Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Σ.Μ.Π.Ε.) του Προγράμματος Συνεργασίας Interreg VI-A «Ελλάδα-Κύπρος 2021-2027, 2^ο Παραδοτέο, Ιανουάριος 2022

²⁸Δήμος Σητείας, Σχέδιο Δράσης Αειφόρου ενέργειας του Δήμου Σητείας, Σύμφωνα των Δημάρχων Υπέρ της Τοπικής Βιώσιμης Ενέργειας, Παραδοτέα Α&Β (Ενδιάμεση και Τελική

πρωτοβουλίας του Συμφώνου των Δημάρχων της Ευρώπης (<https://www.covenantofmayors.eu/>), προβλέπει ενδεικτικά μέτρα μείωσης της κατανάλωσης ενέργειας στα Δημοτικά κτίρια, με ενεργειακή αναβάθμιση και πιστοποίηση αυτών και παράλληλη ευαισθητοποίηση των χρηστών, στο Δημοτικό φωτισμό με τη χρήση λαμπτήρων χαμηλής κατανάλωσης, στον Οικιακό και Τριτογενή τομέα με την ευαισθητοποίηση του κοινού και δράσεις διανομής λαμπτήρων χαμηλής κατανάλωσης, στα Οχήματα και τις μεταφορές με την προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας και την αναβάθμιση του στόλου των δημοτικών οχημάτων μεταξύ άλλων και τέλος με τη προώθηση των ΑΠΕ. Σε κάθε περίπτωση, η εν λόγω προσπάθεια στηρίζεται στη στενή συνεργασία του Δήμου Σητείας με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, παρακολουθώντας διαρκώς την εξέλιξη των δράσεων και αναπροσαρμόζοντας τα μέτρα όπου προκύπτει ανάγκη εντατικοποίησης της προσπάθειας, και εισάγει μια φιλοσοφία περιβαλλοντικά υπεύθυνη και βιώσιμη.

Εν κατακλείδι, συμπεριλαμβάνοντας τις πιθανές επιπτώσεις της δημιουργίας και της λειτουργίας του Ανοιχτού Οικομουσείου της Σητείας, και σε σχέση με τις στοχεύσεις των δυο ανωτέρω μελετών, το εγχείρημα τείνει να αφήνει περισσότερο θετικό αποτύπωμα στο οικοσύστημά του με τις ελάχιστες δυνατές και σε μικρή κλίμακα αρνητικές επιπτώσεις. Το Ανοιχτό Οικομουσείο εντάσσεται στο φυσικό περιβάλλον και θα διαχειρίζεται τις ροές επισκεπτών με ρυθμό σταθερό και παρατεταμένο χρονικά, μειώνοντας την ένταση της επιβάρυνσης της ταυτόχρονης παρουσίας. Επιπρόσθετα, η τοπική κοινωνία αγκαλιάζει το Ανοιχτό Οικομουσείο, και το αντιμετωπίζει ως εγχείρημα-μοχλό βιώσιμης ανάπτυξης.

Το Μικρο και Μακρο περιβάλλον του Ανοιχτού Οικομουσείου

Προκειμένου να αξιολογηθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το περιβάλλον στο οποίο λειτουργεί το Ανοιχτό Οικομουσείο της Σητείας, εισάγεται αρχικά προσέγγιση των συνθηκών που επικρατούν στον κλάδο όπου λειτουργεί, ήτοι του Μικρο-περιβάλλοντος, αξιοποιώντας το Μοντέλο των Πέντε Δυνάμεων του Ανταγωνισμού (Michael Porter)²⁹ και ακολουθεί το Μακρο-περιβάλλον, με τις πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές, τεχνολογικές, φυσικές και νομικές του συνιστώσες (Ανάλυση P.E.S.T.L.E). Η αναγνώριση και αποτύπωση ευκαιριών για το Οικομουσείο και των ενδεχόμενων απειλών του, απορρέει από τα στοιχεία του Μικρο και Μακρο περιβάλλοντος.

Έκθεση), Μάρτιος 2015

²⁹ Porter, M.E. How Competitive Forces Shape Strategy, Harvard Business Review, (March–April 1979) & Porter, M.E., Competitive Strategy, Free Press, New York, 1980

Μικρο-περιβάλλον (Το Μοντέλο των Πέντε Δυνάμεων)

Το Οικομυσείο λειτουργεί σε ένα καθεστώς «Μονοπωλίου». Το μοντέλο αυτό αποτελεί ένα εργαλείο ανάλυσης που εστιάζει σε πέντε (5) ανταγωνιστικές δυνάμεις ενός κλάδου, το οποίο παρέχει την ευχέρεια προσδιορισμού της ανταγωνιστικής θέσης μιας οικονομικής οντότητας στον τομέα της δραστηριότητάς της. Σημειώνεται ότι ενώ δεν θεωρείται το Ανοιχτό Οικομυσείο σαν μια επιχειρηματική οντότητα με την

Εικόνα 9 Οι 5 Ανταγωνιστικές Δυνάμεις

κλασική έννοια, η δέσμη των διαθέσιμων εργαλείων ανάλυσης που προσφέρει η οικονομική θεωρία και πράξη, υιοθετούνται κατ' αναλογία, κατ' αντιστοιχία, και κατά προσέγγιση, σε όρους που αρμόζουν στο εγχείρημα του οποίου η σκοπιμότητα παρουσιάζεται στο παρόν επιχειρηματικό σχέδιο.

Η δύναμη του Ανταγωνισμού: Χαμηλή

Η σημασία του όρου «ανταγωνισμός» αξιολογείται ως μηδενική, εφόσον δεν αυξάνεται ο αριθμός των δραστηριοποιούμενων, το προσφερόμενο σύνολο υπηρεσιών (προϊόν) είναι πλήρως διαφοροποιημένο από εκείνα των όσων μπορούν να θεωρηθούν ως «ανταγωνιστικά», ενώ το κόστος για την επιλογή μιας άλλης εμπειρίας από τους επισκέπτες είναι υψηλό.

Η απειλή της νέας εισόδου: Αδύναμη

Τα εμπόδια εισόδου σχετίζονται με την ύπαρξη οικονομικών κλίμακας, την πρόσβαση στα κανάλια διανομής και τις απαιτήσεις σε κεφάλαιο. Στο πλαίσιο της λειτουργίας του Οικομυσείου, και με βάση τις συνέργειες που αναπτύσσονται, ευνοούνται οι οικονομίες κλίμακας και είναι δύσκολη η είσοδος στην αγορά αυτή από κάποιον νέο «ανταγωνιστή». Προκειμένου να εισέλθει στην αγορά, θα χρειαστεί παραπάνω πόρους σε σχέση με το Ανοιχτό Οικομυσείο, θέτοντας σε κίνδυνο τη βιωσιμότητά του.

Η διαπραγματευτική δύναμη: Ασθενής

Η δύναμη αυτή εν προκειμένω δεν αξιολογείται ως μεγάλη, δεδομένης της υπέρεπαρκούς προσφοράς πόρων και ικανοποιητικού αριθμού τοπικών «προμηθευτών» (υλικών και άυλων).

Η απειλή της υποκατάστασης: Ασθενής

Στην παρούσα χρονική περίοδο δεν υπάρχουν αντίστοιχα Οικομουσεία, υπάρχει μόνο μεμονωμένη παροχή υπηρεσιών από τοπικούς φορείς. Καταγράφεται σχετικό κόστος αλλαγής όπου η τιμή των μεμονωμένων υπηρεσιών είναι υψηλότερη, και κυρίως η σχέση κόστους-ωφέλειας δεν κρίνεται συμφέρουσα.

Η διαπραγματευτική δύναμη του αγοραστή: Ελάχιστη

Με δεδομένο το κόστος αλλαγής σε παρόμοιες υπηρεσίες, οι οποίες δεν θεωρούνται υποκατάστατες και το ότι το προσφερόμενο σύνολο του Οικομουσείου είναι μοναδικό, η διαπραγματευτική δύναμη αποτιμάται ως ελάχιστη.

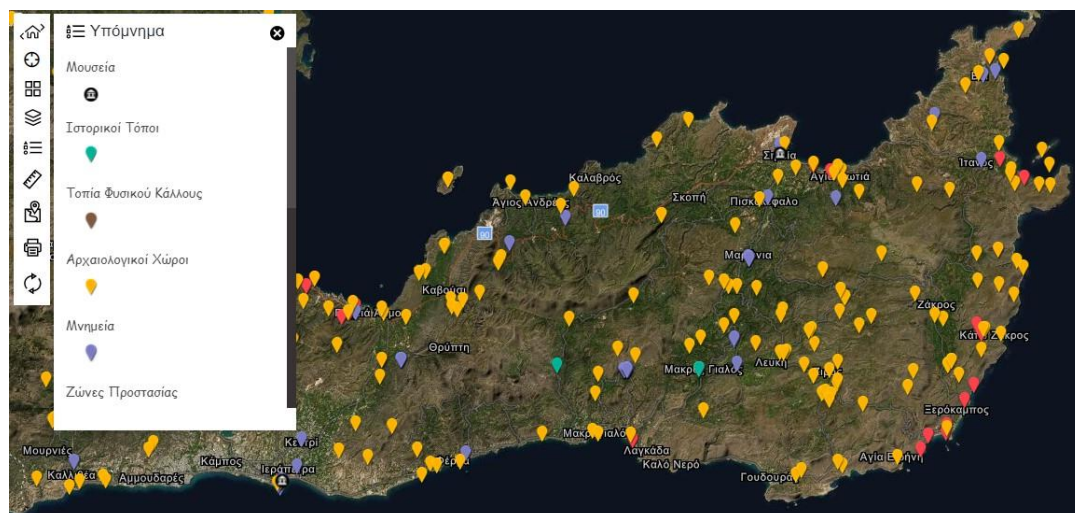
Αποτιμώντας την ένταση με την οποία οι παραπάνω αξιολογηθείσες δυνάμεις αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους, διαπιστώνουμε τον βαθμό στον οποίο επηρεάζουν το Ανοιχτό Οικομουσείο. Εν προκειμένω, η εικόνα της αγοράς δεν είναι ελκυστική για νέους δραστηριοποιούμενους οργανισμούς γεγονός που δύναται να υποστηρίξει την επιδιωκόμενη διάρκεια και βιωσιμότητα του Οικομουσείου. Η εν λόγω αξιολόγηση του χώρου όπου δραστηριοποιείται το Ανοιχτό Οικομουσείο της Σητείας ως μη ελκυστικού για άλλους δραστηριοποιούμενους, αποτελεί ευνοϊκό παράγοντα για την ανάπτυξη και λειτουργία του. Η προσφερόμενη προς τον επισκέπτη βιωματική εμπειρία της φύσης και του τοπικού πολιτισμού είναι μοναδική και δεν υποκαθίσταται. Παράλληλα, με τη δικτύωση του ανοιχτού Οικομουσείου καταρχάς με τα Οικομουσεία της Πράξης Eco.Muse, οι οικονομίες κλίμακας και οι συνέργειες ευνοούνται εις τρόπον ώστε να επιδρούν θετικά στη λειτουργία και τη βιωσιμότητά του.

Ζήτηση	Προσφορά
<ul style="list-style-type: none">➤ Δεν υπάρχει αντίστοιχο, παρόμοιο ή εν γένει άλλο Οικομουσείο στην περιοχή➤ Παρουσιάζει καινοτομία στον τρόπο οργάνωσης και στο ρόλο	<p>Οι περί του Οικομουσείου της Σητείας δραστηριοποιούμενοι οργανισμοί, προσφέρουν παρεμφερείς υπηρεσίες σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, ενδεικτικά ως εξής:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Τοπικοί Φορείς (Μουσεία,

<p>της τοπικής κοινωνίας</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Καλύπτει την ανάγκη διασύνδεσης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων με την τουριστική προσφορά ➤ Αρμόζει με τη ζήτηση εμπειριών από πλευράς επισκεπτών και δη την αντίληψη περί τουριστικής εμπειρίας, σε αντίθεση με τον μαζικό τουρισμό ➤ Με ορίζοντα τους στόχους της αειφορίας, θεμελιώδης είναι η οργανική διασύνδεση του τουρισμού με άλλους παραγωγικούς τομείς (γεωργία, αγροτική παραγωγή, αλιεία, πολιτισμός κ.α.), προκειμένου ο τουρισμός υπαίθρου στην Κρήτη να αναπτυχθεί περαιτέρω και να προωθηθεί ως παράλληλος άξονας τουριστικής ανάπτυξης 	<p>Συλλογές, Πολιτιστικοί Σύλλογοι/Ενώσεις, Σύνδεσμοι, Σωματεία, Ιδρύματα κλπ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Παρεμφερείς Φορείς ή Δίκτυα (Εθνικά/Τοπικά/Διατοπικά Δίκτυα κλπ.) ➤ Ιδιωτικοί Φορείς (αγροτουριστικά και οικοτουριστικά καταλύματα, επισκέψιμα αγροκτήματα και χώροι κλπ.)
---	---

Εικόνα 10 Γενικός χάρτης ιστορικών στοιχείων

(Πηγή: <https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el>)

Ακολουθούν παραδείγματα του πολιτιστικού αποθέματος της περιοχής , όπως Αρχαιολογικοί χώροι, Μουσεία και κηρυγμένα μνημεία στη Σητεία (η προσφορά):

Πίνακας 3 Αρχαιολογικοί χώροι, Μουσεία και Μνημεία (Πηγή: <https://www.culture.gov.gr/el/ministry/SitePages/viewyphresia.aspx?iID=1709>)

Αρχαιολογικοί Χώροι	Μουσεία	Μνημεία
Ζάκρος	Αρχαιολογικό	Ελλειψοειδής οικία
Ίτανος	Μουσείο Σητείας	Χαμεζίου
Μόχλος		Μονή Τοπλού
Παλαίικαστρο		Φρούριο Καζάρμα
Πετράς		Ετιά
Πραισός		Βόιλα
Τρυπητός		Φρούριο στο Λιόπετρο
		Φρούριο Monte Forte (Απάνω Καστέλι)

Η περιοχή φιλοξενεί επίσης αρκετά Μουσεία Λαογραφικού χαρακτήρα και άλλα, ως εξής:

Πίνακας 4 Μουσεία και επισκέψιμοι χώροι

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Λαογραφικό Μουσείο Σητείας ➤ Λαογραφικό Μουσείο Παλαικάστρου ➤ Λαογραφικό Μουσείο Χαμεζίου ➤ Λαογραφικό Μουσείο Πευκών 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Μουσείο Νερού και Υδροκίνησης Ζάκρου ➤ Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Ζάκρου ➤ Εκκλησιαστικό Μουσείο Μονής Τοπλού
---	---

Πίνακας 5 Διάφορα παραδείγματα πολιτιστικών και θρησκευτικών μνημείων, στοιχείων υλικού και άυλου πολιτισμού³⁰

Μινωικός Πολιτισμός	Μινωικό Ανάκτορο Ζάκρου
	Μινωική Πόλη Παλαικάστρου
	Μινωικός Οικισμός-Ναυτικό κέντρο Μόχλου
	Μινωικό Νεκροταφείο Αγίας Φωτιάς
	Μινωικό Ανάκτορο Πετρά
	Μινωικά Μέγαρα-Επαύλεις στη Σητεία
Ελληνιστική και Ρωμαϊκή περίοδος	Ελληνιστικός Οικισμός Τρυπητού
	Ελληνιστικός Οικισμός Ξερόκαμπου
	Ρωμαϊκή Λεύκη
Μεσαίωνας	Μεσαιωνικός Οικισμός Βόιλας
	Ενετική Έπαυλη Ετιάς
	Ενετικό Φρούριο Καζάρμα
	Ενετικό Φρούριο στο Λιόπετρο
	Ενετικό Φρούριο Monte-Forte (Απάνω Καστέλι)
Μονές	Τοπλού
	Καψά
	Παναγία Φανερωμένη
	Αγία Σοφίας Αρμένων

³⁰ Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Σητείας 2014-2019, Μέρος Α' Στρατηγικό Σχέδιο, Σητεία, Μάιος 2015, και άλλες πηγές

Α' Δημοτικό Σχολείο Σητείας	-
Παραδοσιακοί Οικισμοί (Οικισμοί με ιδιαίτερη ιστορική, πολεοδομική, αρχιτεκτονική, λαογραφική, κοινωνική και αισθητική φυσιογνωμία)	Βάι Ετιά Κάτω Ζάκρος
Μνημεία Αγροτικής Ζωής (νερόμυλοι, ανεμόμυλοι, κρήνες)	Νερόμυλος Ζάκρου Κρήνη στους Παπαγιαννάδες
Φυσικό Πάρκο- Παγκόσμιο Γεωπάρκο UNESCO Σητείας	https://www.sitia-geopark.gr/
Γράμματα και Τέχνες- Κρητική Λογοτεχνία	Βιτσέντζος Κορνάρος («Ερωτόκριος») Κωστής Φραγούλης
Γράμματα και Τέχνες- Κρητική Μουσική- Δεξιοτέχνες Βιολιού «Μουσική Σχολή Ανατολικής Κρήτης»	Γιάννης Δερμιτζάκης (Δερμιτζογιάννης) Στρατής Καλογερίδης
Δημοτικό Ωδείο «Στρατής Καλογερίδης»	https://dokassitia.wordpress.com/#odeio
Φιλαρμονική Δήμου	https://dokassitia.wordpress.com/filarmoniki/
Δημοτική Βιβλιοθήκη «Βιτσέντζος Κορνάρος»	https://dokassitia.wordpress.com/dimotiki_vivliotiki/
Πολιτιστικοί Σύλλογοι- Εκθέσεις θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες, πανηγύρια, χορευτικές εκδηλώσεις	Φεστιβάλ Πολιτιστικών εκδηλώσεων «Κορνάρεια» Εκδηλώσεις και πολιτιστικά δρώμενα σε όλη την επικράτεια του Δήμου
Προοδευτικός Σύλλογος Σητείας «Βιτσέντζος Κορνάρος»	https://kentrolaografias.g/el/content/προοδευτικός-σύλλογος-σητείας-βιτσέντζος-κορνάρος
Στέγη Βιτσέντζος Κορνάρος	https://www.vitsentzokornaros.org/stegi/

Πλήθος εκ των ανωτέρω πόρων εντάσσονται στην αφηγηματική προσέγγιση ή/και τη θεματική ενότητα του Ανοιχτού Οικομουσείου της Σητείας.

Κοινά χαρακτηριστικά:

- Η προσφορά μέρους των υπηρεσιών πραγματοποιείται και από τους φορείς του περιβάλλοντος του Ανοιχτού Οικομουσείου όπως παρουσιάζονται στους παραπάνω πίνακες (πολιτισμός, ψυχαγωγία, παιδεία-εκπαίδευση, εμπειρίες, θεματικές διαδρομές κ.ά.)
- Η ανάπτυξη τόσο των δυνατοτήτων και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων του τουρισμού υπαίθρου όσο και του τουρισμού υπαίθρου
- Η λειτουργία του ως πόλος τουριστικής έλξης και αναψυχής
- Η ανάδειξη του πολιτισμικού αποθέματος και του πολιτιστικού γίνεσθαι

Διαφοροποιά στοιχεία που αποδίδουν **συγκριτικό πλεονέκτημα** στο Ανοιχτό Οικομουσείο της Σητείας:

- Οι οικονομίες κλίμακας
- Η συμμετοχική διαδικασία
- Το ανθρώπινο δυναμικό του, ήτοι οι κάτοικοι το Δήμου Σητείας
- Ο τρόπος οργάνωσής του, ως στοιχείο ανθεκτικότητας
- Η χωρική διάσταση, η διάχυσή του στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον
- Η δημιουργία και προσφορά πολλαπλών εμπειριών στον επισκέπτη
- Η δυνατότητα δικτύωσης και περαιτέρω προώθησης του τόπου

Η αγορά-στόχος και ο Βιώσιμος Τουρισμός

Το Ανοιχτό Οικομουσείο της Σητείας δραστηριοποιείται κατά βάση στο χώρο της προσφοράς πολιτισμικών εμπειριών, υπηρεσιών πολιτισμού και εναλλακτικού τουρισμού. Εντάσσεται συνεπώς και στην αγορά της τουρισμού ως μέρος του προσφερόμενου πολιτιστικού-τουριστικού προϊόντος και δη στην αγορά του εναλλακτικού βιωματικού τουρισμού, και συγκεκριμένα του Οικοτουρισμού. Η προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε αντίθεση με την μαζική εκείνη προσέγγιση που έχει διαχρονικά χαρακτηρίσει μεγάλο μέρος των προορισμών στην Ελλάδα και στην Κρήτη επακολούθως, εντάσσεται στην ευρύτερη στόχευση της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης.

Υπογραμμίζεται ότι συνολικά στην Κρήτη, και όσον αφορά στην προϊοντική εστίαση στην αγορά του Τουρισμού, τα στοιχεία³¹ καταγράφουν ως εδραιωμένα και ιδιαίτερα αναπτυγμένα τα σκέλη του Πολιτιστικού και Θρησκευτικού Τουρισμού, ενώ δυνατότητα ανάπτυξης και ανάδειξης τους παρουσιάζουν ο Αγροτουρισμός και ο Οικοτουρισμός. Η εν λόγω τάση για την ανάπτυξη του Αγροτουρισμού και του Οικοτουρισμού αποτελεί ευνοϊκό παράγοντα και συνάδει με την ανάπτυξη του Ανοιχτού Οικομουσείου της Σητείας.

Μακρο-περιβάλλον (Ανάλυση P.E.S.T.L.E.)

Τα σύγχρονα δεδομένα της εποχής χαρακτηρίζονται από την υγειονομική κρίση ως απόρροια της πανδημίας Covid-19 και με ό,τι αυτή συνεπάγεται, καθώς και από την ενεργειακή και ευρεία οικονομική κρίση. Τα κράτη καλούνται στο πλαίσιο αυτό να επιδείξουν τη δέουσα σοβαρότητα, σταθερότητα και ανθεκτικότητα. Οι μεταβλητές που χαρακτηρίζουν την εν λόγω συνθήκη είναι οι επιδράσεις της ενεργειακής κρίσης στην εφοδιαστική αλυσίδα και στα επίπεδα τιμών των αγαθών (πληθωρισμός). Η εν λόγω οικονομική κρίση αποτυπώνεται και στο κοινωνικό γίνεσθαι. Ωστόσο, καταγράφεται πρόοδος και ψηφιακός μετασχηματισμός τέτοια ώστε τα επιτεύγματά της να νοούνται ως τεχνολογικά κεκτημένα³². Ειδικότερα στο θεματικό πεδίο του τουρισμού, καταγράφονται πέντε (5) τάσεις ταξιδιωτικής τεχνολογίας³³ που σχετίζονται με τη δύναμη της εξατομίκευσης, την αύξηση υιοθέτησης τεχνολογίας τεχνητής νοημοσύνης και μηχανικής μάθησης, την επιτάχυνση της μετάβασης σε περιβάλλον νέφους (cloud), την συνεργασία για ανάπτυξη στη βάση μιας ανοιχτής αρχιτεκτονικής με χρήση κοινών APIs (Application Programming Interfaces) καθώς και την κυρίαρχη επικοινωνία μέσω κινητών συσκευών.

Εικόνα 11 Σύγχρονες τάσεις και προκλήσεις της παγκόσμιας τουριστικής βιομηχανίας (Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, Ελληνικός Τουρισμός, Σχέδιο Δράσης 2030)

³¹ ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2022, Διαθέσιμο μέσω του <https://www.statistics.gr/>

³² Outlook Ελληνικής Οικονομίας, Η πραγματική της κατάσταση, οι κίνδυνοι και οι προοπτικές, Φαίη Μακαντάση, Ηλίας Βαλεντής, Διανέοσις, Μάρτιος 2022

³³ Tourism Today, Ποιες είναι οι 5 νέες τάσεις της ταξιδιωτικής τεχνολογίας, 2022

Στην Περιφέρεια Κρήτης, ο τρόπος με τον οποίο η Στρατηγική «Έξυπνης Εξειδίκευσης» (RIS3) θα υποστηρίξει τη μετατροπή του τουρισμού σε μια δραστηριότητα υψηλής προστιθέμενης αξίας και ένταξης γνώσης με στόχο την ανάπτυξη καινοτόμου επιχειρηματικής δραστηριότητας, τη βελτίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων και της απασχόλησης³⁴, αποτελεί κύρια πρόκληση. Η περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού υπαίθρου προϋποθέτει την ενσωμάτωση οργανωτικών και τεχνολογικών καινοτομιών για την ενίσχυση των εμπειριών κατά την επίσκεψη (χαρτογράφηση, αποτύπωση, αναπαράσταση, επικοινωνία, πλοήγηση, geo-location), την αναβάθμιση των πολιτικών προώθησης (branding, αξιοποίηση μέσω κοινωνικής δικτύωσης και εφαρμογών κινητών) καθώς και την οργάνωση θεματικών ή γεωγραφικών άτυπων ή και τυπικών δικτύων που θα στηρίζουν και θα διευρύνουν την επιχειρηματικότητα στο τομέα και θα ισχυροποιήσουν τους τουριστικούς προορισμούς.

Παράλληλα, τα τεχνολογικά κεκτημένα της εποχής είναι καθοριστικής σημασίας εν προκειμένω για το Οικομουσείο της Σητείας, διότι θεμελιώνουν και εξασφαλίζουν την καινοτόμο λειτουργία του, δημιουργούν νέα κανάλια διανομής και κυριότερα οδηγούν σε νέους τρόπους προβολής και επικοινωνίας εν γένει και εγγενώς.

Ανάλυση S.W.O.T (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)

Ακολουθεί η Ανάλυση S.W.O.T (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats), που επιτρέπει τη σύνδεση των εσωτερικών παραγόντων ανάπτυξης με τους παράγοντες του εξωτερικού περιβάλλοντος, οι οποίοι έχουν είτε θετικές είτε αρνητικές επιδράσεις, προκειμένου να αναδειχθούν τα αδύνατα και τα δυνατά σημεία που ευνοούν ή επιβαρύνουν τις αναπτυξιακές προοπτικές του εγχειρήματος του Ανοιχτού Οικομουσείου της Σητείας.

Δυνάμεις-Δυνατότητες	Αδυναμίες-Προβλήματα
Οι οικονομίες κλίμακας	Η προσβασιμότητα (οδική, αερομεταφορές, θαλάσσια) και η σχετική γεωγραφική απομόνωση
Το Οικομουσείο σε συνάρτηση με τους κατοίκους του	Η χαμηλή ευρυζωνικότητα και η επίδρασή της στην ψηφιακή μετάβαση
Τοπική συμμετοχή	Εποχικότητα τουριστικών ροών (επισκεπτών) και συνεπαγόμενη εποχικότητα στην απασχόληση
Το ανθρώπινο δυναμικό του, οι ίδιοι οι κάτοικοι του Δήμου Σητείας	
Ο τρόπος οργάνωσής του, ως στοιχείο ανθεκτικότητας	
Η συνέργεια	
Η χωρική διάσταση, η υπέρβαση των	

³⁴RIS3, Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης

<p>κτιριακών ορίων και η διάχυσή του στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον</p> <p>Η δημιουργία και προσφορά πολλαπλών εμπειριών στον επισκέπτη</p> <p>Η δυνατότητα δικτύωσης και περαιτέρω προβολής του τόπου</p> <p>Η μοναδικότητα των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και οι αντίστοιχες εμπειρίες που παράγονται: φυσικό κάλλος και μοναδικό πολιτιστικό απόθεμα</p> <p>Το Σχέδιο City Branding- Σητεία Πόλη του Ελαιολάδου, Φύση-Πολιτισμός- Άνθρωπος</p> <p>Η απήχηση του φυσικού Πάρκου (Γεωπάρκου) της Σητείας</p> <p>Ξεχωριστή τοπική ταυτότητα</p> <p>Οι δεσμοί των κατοίκων με τον τόπο τους</p>	
Ευκαιρίες	Απειλές
<p>Η διάδοση και η εδραίωση των Οικομουσειών</p> <p>Νέα Στρατηγική θεώρηση και στόχευση ως προς τον τουρισμό και ανερχόμενες μορφές εναλλακτικού τουρισμού</p> <p>Η εδραίωση της Βιώσιμης Ανάπτυξης</p> <p>Τεχνολογικά κεκτημένα και νέες τεχνολογίες χαμηλού κόστους</p> <p>Νέα μέσα επικοινωνίας και δυνατότητες Δικτύωσης (παράγοντας βιωσιμότητας)</p> <p>Τοπικά, Περιφερειακά και Εθνικά Προγράμματα (Στρατηγικά και Επιχειρησιακά)</p> <p>Η αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων και η μεταστροφή προς την αναζήτηση της εμπειρίας και της σύνδεσης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον</p>	<p>Η ενεργειακή κρίση και η επίδρασή της στην εφοδιαστική αλυσίδα</p> <p>Οι υπερπληθωριστικές τάσεις</p> <p>Η μείωση των διαθέσιμων πόρων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης</p> <p>Η μείωση των επενδύσεων και η χαμηλή διαθεσιμότητα κεφαλαίων</p> <p>Οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής στο φυσικό τοπίο (αύξηση έντασης και συχνότητας ακραίων και επικίνδυνων καιρικών φαινομένων, ακραίες υψηλές θερμοκρασίες και κίνδυνος πυρκαγιών κλπ.)</p> <p>Περαιτέρω ενδυνάμωση και χρονική παράταση της οικονομικής κρίσης</p> <p>Πληθυσμιακή αποδυνάμωση-αδυναμία συγκράτησης τοπικού πληθυσμού στην ύπαιθρο</p>

<p>Η ανακήρυξη της Σητείας ως Πόλη του Ελαιολάδου</p> <p>Η σχετική αύξηση του πληθυσμού</p>	<p>Ο ανταγωνισμός από άλλα Οικομuseεία</p> <p>Ο ανταγωνισμός από τον Τουρισμό στη μαζική του μορφή και στο πρότυπο «Ήλιος & Θάλασσα»</p>
---	--

Χρηματοοικονομική Ανάλυση: Δαπάνες Λειτουργίας

Οι δαπάνες για την ίδρυση και λειτουργία του Ανοιχτού Οικομuseείου της Σητείας, που αφορούν στις εργασίες βελτίωσης και απαραίτητες ενέργειες αποκατάστασης και ανακαίνισης των επισκέψιμων του κτιριακών χώρων, και διαμόρφωσης των εξωτερικών χώρων όπου προβλέπεται (κτίρια, περιβάλλον χώρος, στοιχειώδης εξοπλισμός) προέρχονται και καλύπτονται από τους πόρους της συγχρηματοδότησης Ευρώπης (ΕΤΠΑ) και Ελλάδας (ΠΔΕ) στο πλαίσιο της Πράξης Eco.Muse. Ο συνολικός προϋπολογισμός των τεχνικών αυτών εργασιών ανέρχεται σε 334.000€.

Επιπροσθέτως, οι δαπάνες για τη λειτουργία των επισκέψιμων χώρων του Ανοιχτού Οικομuseείου (ηλεκτρική ενέργεια, ύδρευση, τηλεπικοινωνίες κλπ.) θα καλύπτονται από το Δήμο Σητείας. Ομοίως, μέρος εξοπλισμού γραφείου που ίσως καταστεί απαραίτητος στο πλαίσιο της λειτουργίας του Οικομuseείου, όπως για παράδειγμα ένας φορητός υπολογιστής, μια κινητή συσκευή και ένας εκτυπωτής, θα εξασφαλίζεται από τον Ο.Α.Σ. Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α., με βάση την εκάστοτε ανάγκη.

Εν συνεχεία, προτεινόμενες δαπάνες για το Φορέα Διαχειριστή Ο.Α.Σ. Α.Α.Ε Ο.Τ.Α. αφορούν στην υποστήριξη της λειτουργίας του Οικομuseείου και συγκεκριμένα, αφορούν αφενός στις ενέργειες **εκπαίδευσης και βελτίωσης** των δεξιοτήτων των κατοίκων για τη συμμετοχή τους και αφετέρου στις ενέργειες περαιτέρω **προβολής** του Ανοιχτού Οικομuseείου της Σητείας.

Με δεδομένο τον κεντρικό ρόλο που διαδραματίζουν οι κάτοικοι και για την ένταξή τους στην αφηγηματική διαδικασία και συμμετοχή τους στη λειτουργία του Ανοιχτού Οικομuseείου, θα χρειαστεί η βελτίωση ή/και ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων που θα ενδυναμώσουν το ρόλο τους. Οι δεξιότητες αυτές θα καλλιεργηθούν δια μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εξ αποστάσεως και δια ζώσης.

Το πρόγραμμα του εκπαιδευτικού κύκλου για τους κατοίκους, «Οι κάτοικοι της Σητείας πρεσβευτές του Ανοιχτού Οικομuseείου» το οποίο θα είναι σύντομο και περιεκτικό, δομείται ως ακολούθως;

- Τεχνικές επικοινωνίας- «Οδηγοί» επισκεπτών στους κλειστούς χώρους του Οικομuseείου, «Οδηγοί» επισκεπτών σε τοποθεσίες ενδιαφέροντος
- Εξοικείωση με τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα επικοινωνίας και προβολής
- Ιστορικά στοιχεία και ιστορίες του Τόπου

Οι κάτοικοι που θα συμμετέχουν εθελοντικά στη λειτουργία του Ανοιχτού Οικομuseείου, θα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους αντίστοιχα, με βάση και την υπάρχουσα κατάρτιση

τους και το διαθέσιμο χρόνο τους.

Το εκπαιδευτικό υλικό θα αναζητηθεί από υπάρχοντα προγράμματα βελτίωσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων και θα ζητηθεί ως δωρεάν παροχή προς το Φορέα Διαχείρισης του Οικομουσείου. Θα αναζητηθεί παράλληλα και η δυνατότητα συνεισφοράς στην εκπαιδευτική αυτή διαδικασία από εθελοντές της περιοχής που γνωρίζουν επαγγελματικά και ερασιτεχνικά το εν λόγω αντικείμενο και μπορούν να συνεισφέρουν και ως εκπαιδευτές και ως δημιουργοί εκπαιδευτικού υλικού.

Όσον αφορά στις δαπάνες προβολής και προώθησης, όπως η δημιουργία και συντήρηση ιστοσελίδας και μέσω κοινωνικής δικτύωσης, έντυπα μέσα προβολής και οδηγοί, χάρτες, και με γνώμονα τη διατήρηση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος στα χαμηλότερα δυνατά επίπεδα, προτείνονται οι ακόλουθες ενέργειες:

Σχετικά με το έντυπο υλικό, θα γίνει αξιοποίηση των Παραδοτέων της Πράξης Eco.Muse (Τρίπτυχο Πληροφοριακό Υλικό, Λεύκωμα Αποτύπωσης, Έντυπος Χάρτης, Χάρτης Κυκλικών Διαδρομών) αρχικά, χωρίς την παραγωγή νέου έντυπου υλικού.

Από πλευράς ψηφιακού υλικού, το οπτικοακουστικό υλικό προβολής του Eco.Muse και ο Ψηφιακός χάρτης, αποτελούν βασικά προϊόντα για την ψηφιακή παρουσία στα διάφορα μέσα και κανάλια.

Ομοίως, όσον αφορά στη διαδικτυακή παρουσία, η φιλοξενία του Οικομουσείου στο <https://eco-muse.eu/> και στους λογαριασμούς κοινωνικής δικτύωσης για περισσότερο χρόνο και σε συνεννόηση με τους υπεύθυνους εταίρους, αποτελεί επωφελή πρόταση.

Η Δικτύωση, καταρχάς και τουλάχιστον σε επίπεδο δικτύωσης μεταξύ των Ανοιχτών Οικομουσείων της Πράξης Eco.Muse (Σητεία, Άγιος Νικόλαος, Μαραθάσα Κύπρου) μπορεί να καλύψει μέρος από τις ανάγκες εκπαίδευσης και τις ανάγκες προβολής, σε επίπεδο ανταλλαγής γνώσεων, και υπάρχουσας τεχνογνωσίας.

Τέλος, Λοιπές Δαπάνες που θα προκύπτουν κατά τη συνέχιση της λειτουργίας και περαιτέρω ανάπτυξή του θα εξετάζονται αναλόγως και θα καλύπτονται εντός των ορίων του διαθέσιμου προϋπολογισμού.

Πολύ σημαντική κρίνεται και η ευχέρεια προσέλκυσης νέας χρηματοδότησης, και δη στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου, σε απόλυτη συνέχεια με τα παραγόμενα της Πράξης EcoMuse.

Με βάση τα τρέχοντα δεδομένα, και κυρίως υπό το ποιοτικό και όχι τόσο το ποσοτικό πρίσμα, προκύπτει η βιωσιμότητα του εγχειρήματος του Ανοιχτού Οικομουσείου χωρίς εμπορική δραστηριότητα.

Μοντέλο Διαχείρισης-Λειτουργία

Το μοντέλο διαχείρισης για τη λειτουργία του Ανοιχτού Οικομουσείου της Σητείας, λαμβάνει υπόψη τα χαρακτηριστικά της περιοχής και τα ευρήματα της Ανάλυσης S.W.O.T.

Από τις καλές πρακτικές στην Ευρώπη και Διεθνώς, αναλύθηκαν εκείνες που ως παραδείγματα έχουν συνάφεια με το Ανοιχτό Οικομουσείο της Σητείας και μπορούν να αποτελέσουν οδηγό. Ειδικότερα, λαμβάνονται υπόψη:

- ✓ Η δυναμική και τα οφέλη που προσφέρει η δημιουργία Δικτύου Οικομουσείων (Trentino Ecomuseums),
- ✓ Ο διασυνοριακός χαρακτήρας ενός Οικομουσείου (Αώος),
- ✓ Η δυνατότητα χρηματοδότησης από διαθέσιμους ευρωπαϊκούς πόρους και προγράμματα (Flodden 1513),
- ✓ Η διαδικασία αλληλεπίδρασης με την τοπική κοινωνία για την ίδρυση Οικομουσείου (Saskatchewan),
- ✓ Η παρουσίαση της βιωματικής εμπειρίας του τρόπου ζωής και απασχόλησης των κατοίκων του οικισμού της Νεότερης Νεολιθικής εποχής (Δισπηλιό)
- ✓ Η σύσταση και οργάνωση του Οικομουσείου που στηρίζεται στη συνεργασία τοπικών φορέων με τους κατοίκους της περιοχής, και μέσα από την οποία επιδιώκεται η ευαισθητοποίηση και η ενεργοποίηση του κοινωνικού συνόλου (Οικομουσείο Ζαγορίου)
- ✓ Η ενσωμάτωση των πολιτιστικών πόρων της περιοχής σε μια αφήγηση της ιστορίας του τόπου, με τρόπο που δεν θα μπορούσε ο επισκέπτης μεμονωμένα να βιώσει (Hirano-cho)

Η λειτουργία του Ανοιχτού Οικομουσείου της Σητείας ως μοντέλο διαχείρισης, συνάδει με το χαρακτήρα του αυτό καθαυτό και τη διάσταση της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας. Θεμελιώδεις όροι εν προκειμένω και στοιχεία της λειτουργίας του Οικομουσείου είναι η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας, τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα χαμηλού κόστους, καθώς και η δικτύωση του Οικομουσείου με άλλα Οικομουσεία, και ιδιαίτερα η Δικτύωση, όχι μόνο ως όρος, πρακτική και τάση αλλά κυριότερα ως στρατηγική οργάνωσης Οικομουσείων³⁵.

Η στρατηγική της δημιουργίας και της λειτουργίας μέσα σε δίκτυα θεωρείται ως ουσιώδης και επωφελής για τα Οικομουσεία. Κατά τη διάρκεια της εξέλιξης των Οικομουσείων και της αύξησης συνεπώς της παρουσίας τους, κυρίως στις χώρες της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Ισπανίας, στις αρχές του 2000, στο πλαίσιο της ανάγκης

³⁵<https://ecomuseums.com/ecomuseum-networks-a-key-strategy/>

συνεργασίας και συνέργειας και της δημιουργίας των αντίστοιχων δεσμών που βρίσκονται στον πυρήνα της φιλοσοφίας των Οικομουσείων, προέκυψε ως λογικό, επακόλουθο, ο σχηματισμός δικτύων Οικομουσείων και παρόμοιων σχηματισμών σχετικών με την πολιτιστική κληρονομιά. Πρώτο επίπεδο ανάπτυξης δικτύων αποτέλεσε το περιφερειακό, με την επιτυχή ανάπτυξη σχετικών δικτύων Οικομουσείων εντός ορίων μιας περιφέρειας . Εν συνεχεία, με τη δύναμη του συνδυασμού πόρων και συνεργειών, εδραιώθηκε η στρατηγική της δικτύωσης, λαμβάνοντας σταδιακά και διαπεριφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Η Δικτύωση συνεπώς, αποτελεί κρίσιμη στρατηγική και αναπτυξιακό επιταχυντή για τα Οικομουσεία σε παγκόσμια κλίμακα.

Συνοψίζουμε ακολούθως το μοντέλο:

	Συμμετοχικός σχεδιασμός-Συμμετοχική διαχείριση και Δικτύωση
Ρόλοι	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Δήμος Σητείας ✓ Ο.Α.Σ. Α.Α.Ε Ο.Τ.Α ✓ Τοπική κοινωνία-Κάτοικοι ✓ Δίκτυο Ανοιχτών Οικομουσείων Eco.Muse
Διαδικασίες	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ο Δήμος Σητείας και ο Ο.Α.Σ. Α.Α.Ε Ο.Τ.Α έχουν την ευθύνη της λειτουργίας ➤ Ο Ο.Α.Σ. Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α. έχει την ευθύνη της ευαισθητοποίησης των κατοίκων και της προσέλκυσης της συμμετοχής τους, μέσω της παροχής εκπαιδευτικού προγράμματος βελτίωσης δεξιοτήτων ➤ Οι κάτοικοι συμμετέχουν εθελοντικά στη λειτουργία του Ανοιχτού Οικομουσείου, με βάση το διαθέσιμο χρόνο τους και την κατάρτισή τους ➤ Οι κάτοικοι μπορούν να συνεισφέρουν παρέχοντας τις υπηρεσίες τους για τη λειτουργία του Οικομουσείου (Οδηγοί Επισκεπτών κλειστών χώρων, Οδηγοί επισκεπτών σημείων ενδιαφέροντος κ.ο.κ), αφού λάβουν την κατάλληλη εκπαίδευση ➤ Οι κάτοικοι μπορούν να συνεισφέρουν παρέχοντας εθελοντικά τις υπηρεσίες τους για την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που παρέχει το Ανοιχτό Οικομουσείο για τη βελτίωση δεξιοτήτων των κατοίκων ➤ Οι κάτοικοι συμμετέχουν στο σχεδιασμό της παρεχόμενης από το Ανοιχτό Οικομουσείο βιωματικής εμπειρίας, προτείνοντας ιδέες και περιεχόμενο για το αφήγημα ➤ Οι κάτοικοι συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για το Ανοιχτό Οικομουσείο μαζί με το Δήμο Σητείας και τον Ο.Α.Σ. Α.Α.Ε

Ο.Τ.Α. στις συνεδριάσεις της Συνέλευσης του Ανοιχτού Οικομουσείου (έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν-καταγράφουν τις προτάσεις τους, έχουν τη δυνατότητα να προτείνουν θέματα συζήτησης για λήψη απόφασης στην ημερήσια διάταξη των συνεδριάσεων της Συνέλευσης του Ανοιχτού Οικομουσείου, συμμετέχουν στην ψηφοφορία για τη λήψη απόφασης)

- Η Δικτύωση του Ανοιχτού Οικομουσείου με τα Οικομουσεία Eco.Muse επιφέρει περαιτέρω κανάλια επικοινωνίας, προωθεί την ανταλλαγή γνώσης και τεχνογνωσίας και ευνοεί το συνδυασμό πόρων, τη συνέργεια και τις οικονομίες κλίμακας

Αλληλεπίδραση με την τοπική κοινωνία

Ακρογωνιαίος λίθος της θεώρησης του παρόντος σχεδίου είναι η ίδια η τοπική κοινωνία, ρόλος που της απονέμεται μέσω της αλληλεπίδρασης και της διαβούλευσης των «προϊόντων» της ανάλυσης όπως έχει πραγματοποιηθεί ανωτέρω, προκειμένου για την αξιολόγηση των ευρημάτων και τη διατύπωση των τελικών προτάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής.

Δεδομένης της συνεχούς ανάγκης για διαβούλευση ως απαραίτητο συστατικό στοιχείο της διαδικασίας σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών προωθώντας και ενισχύοντας ταυτόχρονα το συμμετοχικό σχεδιασμό και τη συμμετοχική διακυβέρνηση, η διαδικασία της διάδρασης με τους εμπλεκόμενους φορείς συνολικά ή/και μεμονωμένα είναι μια διαρκής διαδικασία.

Το παρόν επιχειρηματικό σχέδιο (Business Plan) ανάπτυξης Οικομουσείων, προτείνεται στους φορείς, που θα λειτουργήσουν το Ανοιχτό Οικομουσείο με βιώσιμο τρόπο, ήτοι ο Δήμος Σητείας ως Φορέας Αρωγός και ο Οργανισμός Ανάπτυξης Σητείας Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α. ως Φορέας Διαχειριστής, σαν οδικός χάρτης, και θα λάβει ανατροφοδότηση από την αλληλεπίδραση με αυτούς.

VI. Εφαρμογή του Επιχειρηματικού Σχεδίου (Business Plan)

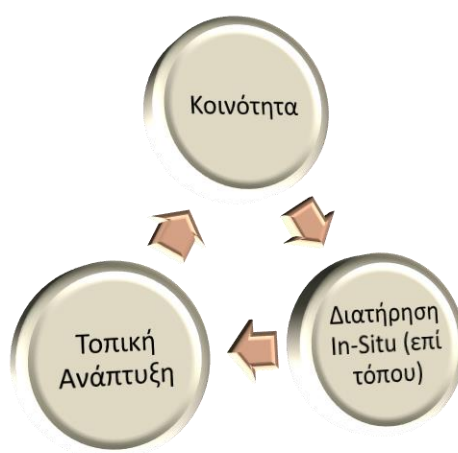
Εν κατακλείδι, τα κρίσιμα ζητήματα στα οποία απαντά το εγχείρημα του Οικομουσείου, είναι τα εξής:

Κρίσιμα Ζητήματα

- + Συμμετοχή τοπικής κοινωνίας
- + Δικτύωση
- + Ανθεκτικότητα
- + Μοναδικότητα φυσικού και πολιτισμικού πλούτου
- + Ωριμότητα στρατηγικού σχεδιασμού σε τοπικό επίπεδο

- Εποχικότητα τουριστικών ροών και επίπεδα επισκεψιμότητας
- Προσβασιμότητα
- Ωριμότητα ψηφιακών υποδομών
- Ενεργειακή κρίση και οι επιπτώσεις της

Εικόνα 12 Διαδικασία Ανάπτυξης Οικομουσείου (Πηγή: Liu and Lee, 2015 σε Zhen-Hui Liu and Yung-Jaan Lee, 2015³⁶-Ιδία Επεξεργασία και Προσαρμογή)

³⁶Zhen-Hui Liu and Yung-Jaan Lee, A Method for Development of Ecomuseums in Taiwan, Sustainability 2015, 7, 13249-13269; doi:10.3390/su71013249

Η ανωτέρω διαδικασία ανάπτυξης αποτυπώνει σχηματικά και συγκεντρώνει τα θεμελιώδη μεγέθη, μεταβλητές και παράγοντες που έχουν αναπτυχθεί και τεκμηριωθεί στο παρόν επιχειρηματικό σχέδιο.

Για την Υδρευση	<ul style="list-style-type: none">✓ Υφιστάμενη Κατάσταση✓ Ενεργός συμμετοχή και συλλογή απόψεων
Για την Ανάπτυξη	<ul style="list-style-type: none">✓ Τοπική γνώση και συμμετοχικός σχεδιασμός✓ Βελτίωση περιβάλλοντος, ενδυνάμωση της ακεραιότητας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, προετοιμασία φυσικών χώρων Ανοιχτού Οικομυσείου και σχεδιασμός δέσμης παρεχόμενων υπηρεσιών
Για τη Λειτουργία- Διαχείριση	<ul style="list-style-type: none">✓ Ανάπτυξη πλατφόρμας για τη συνεργασία δημόσιων οργανισμών και ιδιωτών✓ Ενσωμάτωση στοιχείων και διαστάσεων περιφερειακής ανάπτυξης

Παράρτημα

Χρηματοοικονομικά Στοιχεία Δήμου Σητείας & Ο.Α.Σ Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ
ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ

ΟΙΚ. ΕΤΟΣ: 2022

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ/ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΕΣΟΔΩΝ - ΕΞΟΔΩΝ

ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ	ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΣΕ ΕΥΡΩ
0	Τακτικά Έσοδα	6.101.851,58	
1 (πλην 13)	Έκτακτα έσοδα (πλην επιχορηγήσεις για επενδύσεις)	517.546,50	
2	Έσοδα παρελθόντων ετών	1.284.911,38	
31	Εισπράξεις από Δάνεια	5.039.267,69	
32	Εισπρακτέα υπόλοιπα από βεβαιωθέντα έσοδα κατά τα παρελθόντα έτη	2.730.896,46	
4	Εισπράξεις υπέρ Δημοσίου, Ασφ. Φορέων και Τρίτων	2.361.350,00	
5	Χρηματικό υπόλοιπο προηγ. έτους	2.657.837,07	
13	Επιχορηγήσεις για επενδύσεις	8.043.886,94	
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΟΡΩΝ	28.737.547,62	
ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ	ΕΞΟΔΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΩΜΕΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΣΕ ΕΥΡΩ
60	Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	4.018.474,48	
61,62	Αμοιβές και παροχές τρίτων	2.531.849,95	
63,64	Φόροι – τέλη, λοιπά γενικά έξοδα	269.466,69	
651	Τοκοχρεολύσια δανείων	270.988,43	
00-652, 64-652	Τοκοχρεολύσια δανείων επενδύσεων	403.251,94	
66	Προμήθειες – Αναλώσιμα υλικών	389.454,06	
67,68	Μεταβιβάσεις σε τρίτους, λοιπά έξοδα	1.279.112,64	
-71, 40-71, 45-71, 50-	Αγορές	1.933.707,01	
-73, 70-73, 10-73, 15-	Έργα	12.713.857,60	
40-74, 45-74, 50-74,	Μελέτες	283.884,60	
-75, 35-75, 20-75, 50-	Συμμετοχή σε επιχειρήσεις	0,00	
30-81, 35-81, 40-81,	Πληρωμές υποχρεώσεων (Π.Ο.Ε.)	201.655,80	
82	Λοιπές αποδόσεις	2.098.360,00	
83	Επιχορηγούμενες Πληρωμές Υποχρεώσεων Π.Ο.Ε.	0,00	
85	Προβλέψεις μη είσπραξης εισπρακτέων υπολοίπων βεβαιωμένων	2.266.484,42	
9111	Αποθεματικό	77.000,00	
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΟΔΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	28.737.547,62	

Πηγή: <https://www.sitia.gr/>

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΗΤΕΙΑΣ Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α.

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ της 31/12/2021

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	31/12/2021	Επαναδιατύπωση 31/12/2020	Επαναδιατύπωση 1/1/2020
Μη κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία			
Ενσώματα πάγια			
Μηχανολογικός εξοπλισμός	900.078,44	974.903,33	1.001.600,49
Λοιπός εξοπλισμός	31.595,18	36.186,51	42.933,89
Σύνολο	931.673,62	1.011.089,84	1.044.534,38
Λοιπά άυλα	0,89	0,89	0,89
Σύνολο	0,89	0,89	0,89
Χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία			
Συμμετοχές σε θυγατρικές, συγγενείς και κοινοπραξίες	71.525,00	71.525,00	71.525,00
Λοιποί συμμετοχικοί τίτλοι	28.961,26	28.961,26	28.961,26
Λοιπά	308,14	308,14	308,14
Σύνολο	100.794,40	100.794,40	100.794,40
Σύνολο μη κυκλοφορούντων	1.032.468,91	1.111.885,13	1.145.329,67
Κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία			
Χρηματοοικονομικά στοιχεία και προκαταβολές			
Εμπορικές απαιτήσεις	162.700,79	160.666,94	162.883,61
Λοιπές απαιτήσεις	380.618,78	58.059,98	29.902,68
Προπληρωμένα έξοδα	63.399,67	53.817,74	60.484,89
Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα	1.530.919,39	1.484.264,79	1.417.832,41
Σύνολο	2.137.638,63	1.756.809,45	1.671.103,59
Σύνολο κυκλοφορούντων	2.137.638,63	1.756.809,45	1.671.103,59
Σύνολο Ενεργητικού	3.170.107,54	2.868.694,58	2.816.433,26

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΗΤΕΙΑΣ Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α.

ΠΑΘΗΤΙΚΟ	31/12/2021	Επαναδιατύπωση 31/12/2020	Επαναδιατύπωση 1/1/2020
Καθαρή θέση			
Καταβλημένα κεφάλαια			
Κεφάλαιο	261.126,00	261.126,00	261.126,00
Σύνολο	261.126,00	261.126,00	261.126,00
Διαφορές εύλογης αξίας			
Διαφορές αξίας διαθέσιμων για πώληση	374,99	374,99	374,99
Σύνολο	374,99	374,99	374,99
Αποθεματικά και αποτελέσματα εις νέο			
Αποθεματικά νόμον ή καταστατικού	47.608,05	38.848,72	34.088,69
Αφορολόγητα αποθεματικά	405.626,59	105.641,09	105.641,09
Αποτελέσματα εις νέο	1.205.835,27	1.058.709,70	891.808,49
Σύνολο	1.659.069,91	1.203.199,51	1.031.538,27
Σύνολο καθαρής θέσης	1.920.570,90	1.464.700,50	1.293.039,26
Προβλέψεις			
Προβλέψεις για παροχές σε εργαζομένους	65.903,10	62.233,23	58.541,25
Σύνολο	65.903,10	62.233,23	58.541,25
Υποχρεώσεις			
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις			
Δάνεια	279.884,41	428.522,59	583.847,74
Κρατικές επιχορηγήσεις	533.051,94	533.051,94	533.051,94
Σύνολο	812.936,35	961.574,53	1.116.899,68
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις			
Τραπεζικά δάνεια	0,02	0,02	0,02
Βραχυπρόθεσμο μέρος μακροπρόθεσμων δανείων	151.436,71	155.250,92	140.985,82
Εμπορικές υποχρεώσεις	158.360,09	156.893,80	93.910,66
Φόρος εισοδήματος	1.688,68	0,00	0,00
Λοιποί φόροι και τέλη	7.056,54	10.010,96	8.786,69
Οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης	7.832,72	8.424,41	8.581,59
Λοιπές υποχρεώσεις	15.771,84	15.588,47	16.115,08
Έξοδα χρήσεως δουλευμένα			40.088,32
Έσοδα επόμενων χρήσεων	28.550,59	34.017,74	39.484,89
Σύνολο	370.697,19	380.186,32	347.953,07
Σύνολο Υποχρεώσεων	1.183.633,54	1.341.760,85	1.464.852,75
Σύνολο Καθαρής Θέσης, Προβλέψεων και Υποχρεώσεων	3.170.107,54	2.868.694,58	2.816.433,26

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΗΤΕΙΑΣ Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ κατά ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

	31/12/2021	Επαναδιατύπωση 31/12/2020
Κύκλος εργασιών (καθαρός)	678.946,30	587.659,20
Κόστος πωλήσεων	(477.728,12)	(373.176,56)
Μικτό Αποτέλεσμα	201.218,18	214.482,64
Λοιπά συνήθη έσοδα	86.196,23	5.467,15
Έξοδα διοίκησης	(141.501,26)	(143.485,98)
Έσοδα συμμετοχών και επενδύσεων	53.950,17	148.805,90
Αποτέλεσμα προ τόκων και φόρων	199.863,32	225.269,71
Πιστωτικοί τόκοι και συναφή έσοδα	183,51	519,45
Χρεωστικοί τόκοι και συναφή έξοδα	(42.473,25)	(54.294,52)
Αποτέλεσμα προ φόρων	157.573,58	171.494,64
Φόροι εισοδήματος	(1.688,68)	0,00
Αποτέλεσμα περιόδου μετά από φόρους	155.884,90	171.494,64

Πηγές

Ελληνικά

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Κρήτης 2020-2023, Επιχειρησιακός Σχεδιασμός
Απρίλιος 2021

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Σητείας 2014-2019, Μέρος Α' Στρατηγικό
Σχέδιο, Σητεία, Μάιος 2015

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Σητείας 2014-2019, Μέρος Β'
Επιχειρησιακό Σχέδιο & Δείκτες Παρακολούθησης και Αξιολόγησης, Σητεία, Απρίλιος
2016

ΙΝΣΕΤΕ, Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον
τομέα του Τουρισμού για την Περιφέρεια Κρήτης, Δεκέμβριος 2021 Διαθέσιμο στο
https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/05/21-12_Crete-3.pdf

Φασουλάς Χ. (Συντονιστής) 2013, Οικοτουριστικός Οδηγός Φυσικού Πάρκου Σητείας,
σελ.128

ΙΝΣΕΤΕ Intelligence, Στατιστικό Δελτίο Σεπτέμβριος 2022, Νο 76, Διαθέσιμο στο
<https://insete.gr/statistika-deltia/>

ΕΛ.ΣΤΑΤ, Δελτίο Τύπου, 2.4.2014, ΦΕΚ 699, τ. Β', 20.3.2014, Διαθέσιμο στο
https://www.statistics.gr/documents/20181/1210503/FEK_Nomimos_rev.pdf/9c385e3d-cd1c-4a9f-8caa-036bb1febe69

ΕΛ.ΣΤΑΤ. Census 2022_GR, Προσωρινά Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού-
Κατοικιών 2021, 19/07/2022, Διαθέσιμο στο [https://elstat-
outsourcers.statistics.gr/Census2022_GR.pdf](https://elstat-outsourcers.statistics.gr/Census2022_GR.pdf)

Δημάκη Αριστέα, Καραγιάννη Ραφαηλία, Kokalari Alsen, Εισαγωγή στη Μουσειολογία:
Οικομουσεία- Εθνοϊστορική Προσέγγιση και εφαρμογές της έννοιας, Πάντειο
Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Σχολή Διεθνών Σπουδών,
Επικοινωνίας και Πολιτισμού, Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού, ΠΜΣ
Πολιτιστική Διαχείριση, Καθηγήτρια: Γκαζή Ανδρομάχη Αθήνα, Απρίλιος 2015

Παυλής, Ε., Ανθοπούλου, Θ. (2018), Ο τόπος ως οικομουσείο: μια εδαφική προσέγγιση της
ανάπτυξης της υπαίθρου μέσω της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας: Μελέτη
περίπτωσης στη Γέρα Λέσβου, 15ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αγροτικής Οικονομίας (Εταγρο)
Επαναπροσδιορίζοντας την Ανάπτυξη της Υπαίθρου στη Σύγχρονη Ψηφιακή Εποχή,
ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 1-2 Νοεμβρίου 2018

Μαρίνα Καραβασίλη, Η Διαχείριση της βιομηχανικής κληρονομιάς στην Ελλάδα :
Εικοσάχρονη Εμπειρία και Σύγχρονες Προοπτικές στη Συγκρότηση Πολιτιστικών Πόρων,
Δρ Αρχαιολόγος, Διδάσκουσα Πανεπιστημίου Αθηνών, 2019

Πιστοφίδης Αλέξανδρος, Το Οικομουσείο: Η συμβολή του στην πολιτιστική, κοινωνική
και οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα, Οικομουσείο στην Ελλάδα, 1986, Αρχαιολογία

Tourism Today, Ποιες είναι οι 5 νέες τάσεις της ταξιδιωτικής τεχνολογίας, 2022,
Διαθέσιμο μέσω του [https://www.tourismtoday.gr/ποιες-ειναι-οι-5-νεες-τασεις-
ταξιδιωτικ/](https://www.tourismtoday.gr/ποιες-ειναι-οι-5-νεες-τασεις-ταξιδιωτικ/)

ΙΝΣΕΤΕ, Ελληνικός Τουρισμός, Σχέδια Δράσης 2030, Διαθέσιμο στο <https://insete.gr/>

RIS3, Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης

Δήμος Σητείας, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, Τεύχη Μελέτης Διαμόρφωσης Οικομουσείου και περιβάλλοντα. Χώρου του κτιρίου πρώην ΚΕΓΕ καθώς και παρεμβάσεις στη φάμπρικα Μαρωνιάς, Παραδοτέο 5.2.1 Πράξης Eco.Muse

Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ανάπτυξης & Επενδύσεων, Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Στόχου, «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία, Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Σ.Μ.Π.Ε.) του Προγράμματος Συνεργασίας Interreg V-A «Ελλάδα-Κύπρος 2021-2027, 2ο Παραδοτέο, Ιανουάριος 2022

Δήμος Σητείας, Σχέδιο Δράσης Αειφόρου ενέργειας του Δήμου Σητείας, Σύμφωνα των Δημάρχων Υπέρ της Τοπικής Βιώσιμης Ενέργειας, Παραδοτέα A&B (Ενδιάμεση και Τελική Έκθεση), Μάρτιος 2015

Ξενόγλωσσα

Georges Henri Rivière (1980), The ecomuseum-an evolutive definition, Images of the ecomuseum, Museum, No 148 (Vol XXXVII, n° 4, 1985), UNESCO, Paris

Davis, Peter (2011), Ecomuseums: a Sense of Place, 2nd Edition, Continuum, New York, NY

Davis Peter (2009), Ecomuseums And The Representation Of Place, RevistaItalia, Davis defrevised pd0509

Heritage Saskatchewan (HS) & Museums Association of Saskatchewan (MAS) (2015), Ecomuseum Concept A Saskatchewan Perspective on “Museums without Walls”, A report prepared jointly by Heritage Saskatchewan and Museums Association of Saskatchewan, Concept Paper

Zhen-Hui Liu and Yung-Jaan Lee, A Method for Development of Ecomuseums in Taiwan, Sustainability 2015, 7, 13249-13269; doi:10.3390/su71013249

Porter, M.E. How Competitive Forces Shape Strategy, Harvard Business Review, (March-April 1979) & Porter, M.E., Competitive Strategy, Free Press, New York, 1980

Corsane, G. Using ecomuseum indicators to evaluate the Robben Island Museum and World Heritage Site. Landsc. Res. 2006, 31, 399-418. [CrossRef] 6. Corsane, G.E.; Davis, P.S.; Hawke, S.K.; Stefano, M.L. Ecomuseology: A holistic and integrated model for safeguarding ‘spirit of place’ in the North East of England. In Proceedings of the 16th ICOMOS General Assembly and International Symposium: ‘Finding the Spirit of Place—Between the Tangible and the Intangible’, Quebec City, QC, Canada, 29 September-4 October 2008

Διπλωματικές εργασίες

Βασιλειάδου Κατερίνα, Γούδα Κωνσταντίνα, Καραμπάς Γιώργος, Κουτσούκου Παναγιώτα, Τζόκα Μαρία, Business Plan Οικομουσείου Ζαγορίου, Υλοποίηση Business Plan της ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. «Οικομουσείο Ζαγορίου», Πρόγραμμα Επικαιροποίησης Γνώσεων Αποφοίτων ΑΕΙ

Κατσιακατσου Χάρις, Σχεδιασμός οικομουσείου στη Νοτιοδυτική Λέσβο: Διερεύνηση των συνθηκών για τη δημιουργία οικομουσείου στην περιοχή της Νοτιοδυτικής Λέσβου, ως παράγοντα βιώσιμης ανάπτυξης, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων (MSc), Ελληνικό Ανοικτό

Πανεπιστήμιο, Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Τριανταφυλλοπούλου Αθανασία, Αθήνα, Ιούλιος 2018

Σουροβέλη-Παπανικολοπούλου Μαργαρίτα, Το επιχειρείν στην υπηρεσία του πολιτισμού: Μουσείο και Στρατηγικός Σχεδιασμός-Αναδιάρθρωση και Στρατηγικός σχεδιασμός του Μουσείου-Βιβλιοθήκης Στρατή Ελευθεριάδη-Τεριάδη, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Α. Χουρμουζιάδη, Μυτιλήνη 2018

Διάφορα διαδικτυακά

<https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/06/20-12.pdf>

<https://www.sitia.gr/information-services/news/sitiaelaiolado.html>

<https://sitiapdo.com/>

<https://www.skansen.se/en/welcome-to-skansen>

<https://icom-greece.mini.icom.museum/>

http://odysseus.culture.gr/index_gr.html

<https://www.participatorymuseum.org/>

<http://ecomuseo.comune.parabiago.mi.it/ecomuseo/risorse/icom2016/davis.pdf>

<https://www.marqueze.fr/en/the-ecomusee-de-marqueze-history-and-aims.html>

<https://en.bresse-bourguignonne.com/bouger-en-bresse-bourguignonne.html>

<https://www.visitportugal.com/en/NR/exeres/BCBF2057-3189-4F38-9BAA-1CB9F20C99F8>

<https://ecomuseums.com/ecomuseum-networks-a-key-strategy/>

<https://ecomuseums.com/trentino-ecomuseums-network-italy/>

<https://ecomuseums.com/ceumannan-staffin-ecomuseum/>

<https://ecomuseums.com/ecoamgueddfa-in-wales/>

<https://www.flodden1513ecomuseum.org/>

<http://www.chinaguizhou.gov.cn/scenes02/11.htm>

http://www.livingmuseum.org.au/index_home.html

<https://ekomuseum.se/en/>

<https://web.archive.org/web/20060116064314/http://www.quarteirao.com.br/>

<https://www.sitia-geopark.gr/media/24735/Odigos GR Fisikou parkou Sitias.pdf>

<https://www.creusot-montceau.org/ecomusee/presentation/histoire/>

<https://www.musee-homme-industrie.fr/>

<https://heritagesask.ca/projects/ecomuseums>

<https://sustainableheritagecasestudies.ca/2021/12/30/the-saskatchewan-ecomuseum-initiative/>

<https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Ecomuseum>
<https://ecomuseums.com/>
<https://ecomuseumzagori.gr/>
<https://www.ecomuseum.eu/>
<http://www.ecomuseum.gr/>
<https://zooecomuseum.ca/en/>
<https://www.folegandros.gr/en/list-en/ecomuseum/>
<https://villagepetriti.gr/en/petritis-ecomuseum/>
<https://sites.google.com/view/drops-platform/home>
<https://www.ecomusee.alsace/en/>
[https://saskmuseums.org/files/Ecomuseum Concept - A Sask. Perspective .pdf](https://saskmuseums.org/files/Ecomuseum_Concept_-_A_Sask_Perspective_.pdf)
<https://proseleusis.com/to-oikomoyseio/>
<https://www.archaiologia.gr/blog/issue/%CF%84%CE%BF-%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%BF-%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CE%BB%CE%AE-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84/>
<https://career.auth.gr/wp-content/uploads/2021/01/3ca64361219279bbddf2cb84fb9ee362-%CE%9D%CE%95%CE%91-%CE%9C%CE%9F%CE%A5%CE%A3%CE%95%CE%99%CE%9F%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%91-%CE%9A%CE%91%CE%99%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9C%CE%9F%CE%A5%CE%A3%CE%95%CE%99%CE%91.pdf>
<http://www.iloa-museum.gr/>
http://www.religiousgreece.gr/west-central-macedonia/-/asset_publisher/3qIw8hzBmYgG/content/oikomouseio-dispeliou
<https://www.visitwestmacedonia.gr/%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%B1/%CE%BB%CE%B9%CE%BC%CE%BD%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82/>
<http://www.kouritonhouse.gr/ecomuseumgreek.htm>
<https://www.sitia-geopark.gr/>
<https://kaminarivillage.gr/>
<http://www.jecomis.jp/>
<https://www.ak-chin.nsn.us/>
<https://www.visitarizona.com/directory/ak-chin-him-dak-eco-museum-american-indian/>
https://mycovenant.eumayors.eu/docs/seap/15903_1437033178.pdf
<https://www.sitia.gr/information-services/epixprogrdimou/epix20142019.html>

<https://elpais.com/cultura/2021-04-21/el-mar-de-olivos-de-jaen-candidato-espanol-a-patrimonio-mundial-de-la-unesco.html>

https://www.eetaa.gr/apps/kodikas/k_arthra.jsp?arthro=75

<https://www.culture.gov.gr/el/ministry/SitePages/viewyphresia.aspx?iID=1709>

<https://dokassitia.wordpress.com/>

<https://www.vitsentzokornaros.org/stegi/>

https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/05/21-12_Crete-3.pdf

http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=17679

<https://www.gov.gr/upourgeia/upourgeio-periballontos-kai-energeias/periballontos-kai-energeias/arkheio-paradosiakon-oikismon-kai-diatereteon-ktirion>

<https://www.kastra.eu/castlegr.php?kastro=liopetro>